

ἅγιος ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ΄ | ΤΕΥΧΟΣ Α΄
(ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2024)

ἄγιος ΣΠΙΡΙΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ
ΕΤΟΣ ΙΒ΄ | ΤΕΥΧΟΣ Α΄

Ἐκδότης - Ἰδιοκτῆτης:

Ἱερὰ Μητρόπολις Τριμυθοῦντος

Τ.Θ. 11001, 2550 Ἰδάλιον

Τηλ. : 00357-225 27000

Fax: 00357-225 26363

E-mail: info@imtrimythountos.org.cy

www.imtrimythountos.org.cy

Διευθυντῆς Σύνταξης:

Ἄνδρέας Π. Ζαχαρίου

Ἐπίκ. Καθηγητῆς Θεολογικῆς Σχολῆς

Πανεπιστημίου Sulkhan-Saba Orbeliani, Τιφλίδα

Ἐπιμέλεια - Διορθώσεις δοκιμίων:

Ματθαῖος Ματθαίου

Φιλολόγος

ISSN: 2301-2536

Οἱ συνεργάτες καὶ ἀρθρογράφοι ἔχουν τὴν ἀπόλυτη εὐθύνη τῶν ἀπόψεων καὶ θέσεων ποὺ ἐκφράζουν.

ἅγιος
ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ' | ΤΕΥΧΟΣ Α'
(ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2024)

Ἄντι Προλόγου

Στὸ παρὸν τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ Ἅγιος Σπυρίδων φιλοξενοῦνται ἕξι κείμενα. Στὸ πρῶτο κείμενο, ὁ ἀρχιμ. Χερουβείμ Βελέτζας ὁμιλεῖ γιὰ τὸ νόημα καὶ τὴ σημασία τῆς ἄσκησης καὶ τῆς νηστείας στὴν ὀρθόδοξη παράδοση. Στὴ συνέχεια ὁ ἀναπληρωτὴς καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΑΠΘ πρωτ. Βασίλειος Γεωργόπουλος ἀναφέρεται σὲ ἀδρὲς γραμμὲς στὴ θρησκεία Μπαχάι, ἡ ὁποία πρόσφατα ἔχει κάνει τὴν ἐμφάνισή της καὶ στὸν ἐλληνικὸ χῶρο. Τὸ τρίτο κείμενο προέρχεται ἀπὸ τὴ Μαρία-Αἰκατερίνη Δημητροπούλου καὶ ἀφορᾷ στὸν βίο τῆς ἁγίας Φιλοθέης τῆς Ἀθηναίας. Ἀμέσως μετὰ ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Μπέκος ἀναλύει τὴν ἔννοια τῆς ὑπακοῆς μὲ ἀναφορὰ στὸ γεγονός τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου. Στὸ πέμπτο ἄρθρο ὁ Δρ Θεολογίας καὶ πρώην Ἐπιθεωρητῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης Φαίδων Παπαδόπουλος ἐπισημαίνει τὶς βυζαντινὲς καταβολὲς στὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν χωριῶν τοῦ διαμερίσματος Πιτσιλιᾶς. Τὸ τεῦχος συμπληρώνεται μὲ τὴν ὁμιλία τοῦ Μητροπολίτου Τριμυθοῦντος Βαρνάβα, τὴν ὁποία ἐκφώνησε κατὰ τὴ χειροτονία σὲ διάκονο τοῦ Κωνσταντίνου Κουμίδη.

Ὁ ἐπιμελητὴς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀντὶ Προλόγου	3
Ἀρχιμ. Χερουβεὶμ Βελέτζα Ἡ σημασία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς νηστείας	5
Πρωτ. Βασίλειου Ἀ. Γεωργόπουλου Ἡ θρησκεία Μπαχαί	17
Μαρίας-Αἰκατερίνης Δημητροπούλου Ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία	23
Ἰωάννη Μπέκου Ἡ ὑπακοή φανερώνει τὸν Θεό.....	34
Φαίδωνος Θ. Παπαδόπουλου Ἀνίχνευση βυζαντινῶν στοιχείων στὴ σημερινή Πιτσιλιά	42
Μητρ. Τριφυθοῦντος Βαρνάβα Ὁμιλία στὴν εἰς διάκονο χειροτονία τοῦ Κωνσταντίνου Κουμίδη	56

Ἡ σημασία καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς νηστείας

Ἄρχιμ. Χερουβείμ Βελέτζα

Ἱεροκέρυκα Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κερκύρας, Παζῶν καὶ Διαποντίων Νήσων
Διευθυντὴ προσωπικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
ΜΑ Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης (ΑΠΘ)
ΜΑ Ὁρθόδοξης Θεολογίας (Fribourg, Suisse)
Μέλους τῆς ἐν Ἀθήναις Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας

Τὸ θέμα τῆς νηστείας καὶ τῆς ἐν γένει ἀσκήσεως ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ πλεόν ἐνδιαφέροντα ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν Χριστιανῶν, ἰδιαίτερος μάλιστα κατὰ τὴν καθ' αὐτὸ περίοδο νηστείας καὶ ἀσκήσεως, δηλαδή τὴν ἁγία καὶ Μ. Τεσσαρακοστή. Εἶναι, ἐπομένως, χρήσιμο νὰ ἐξετάσουμε τὴν σημασίαν ποὺ ἔχουν γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ ἐμᾶς, ὅσα ἡ Ἁγία Γραφή μᾶς διδάσκει καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν διατυπώσει γιὰ τὸ κεφαλαιῶδες αὐτὸ θέμα. Πολὺ δὲ περισσότερο, δεδομένου ὅτι ἡ ἀσκησιμότητα, ἂν καὶ αὐτονόητη γιὰ τὸν κάθε Χριστιανὸν καὶ εὐρύτερα στὴν ἐκκλησιαστικὴ πρακτικὴ, συχνὰ τυγχάνει λανθασμένης θεώρησης ἐξαιτίας κυρίως τῶν διαφόρων συγκρητιστικῶν καὶ μανιχαϊστικῶν τάσεων ποὺ κυριαρχοῦν στὴν παγκοσμιοποιημένη ἀντίληψη περὶ θρησκείας τῶν ἡμερῶν μας, παραθεωρώντας τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἰδιαίτερα τῆς Ὁρθοδοξίας ἀναφορικὰ μὲ τὴν σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὸν κόσμον, ἀκόμα καὶ μὲ τὴν ἴδια τὴν ὕλη.

Συγκρητισμός είναι ή τάση να εξομοιώνονται τὰ ἐξωτερικά στοιχεία τῆς ἀσκήσεως ἀνάμεσα στις διάφορες θρησκείες. Τὸ νόημα, ὅμως, καὶ τὸ περιεχόμενο τῆς ἀσκήσεως στὴν ὀρθόδοξη ζωὴ εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ ἔχει ἡ ἀσκησιολογία ἐπὶ παραδείγματι στις ἀνατολικὲς θρησκείες, ὅπου ἡ νηστεία καταλήγει νὰ ἀποτελεῖ ἓνα μηχανιστικὸ μοντέλο ἐξαγωγισμοῦ, διακρίνοντας τὶς τροφές σὲ «καθαρές» καὶ «μιαρές». Ὁ Μανιχαϊσμός πάλι, ἔχει ὡς κύριο χαρακτηριστικὸ τοῦ τὸν ἔντονο διαχωρισμὸ ἀνάμεσα στὰ ὑλικά καὶ στὰ πνευματικά, ὅπου τὸ μὲν πνεῦμα θεωρεῖται ἀγαθὸ ἐνῶ ἡ ὕλη, τὸ σῶμα, κάτι τὸ κακὸ καὶ δαιμονιώδες. Μιὰ τέτοια θεώρηση δὲν διασπᾷ μόνο τὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου, ποῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ σάρκα καὶ πνεῦμα, ἀλλὰ θεωρεῖ τὸν Θεὸ δημιουργὸ τοῦ κακοῦ, ἢ ὅτι ὑπάρχουν δύο θεοί, ὁ ἓνας ἀγαθὸς καὶ ὁ ἄλλος πονηρὸς, οἱ ὁποῖοι ἀντιπαλεύουν μεταξύ τους καὶ ἰσορροποῦν τὶς δυνάμεις τοῦ σύμπαντος. Δυστυχῶς, αὐτὲς οἱ τάσεις καὶ κοσμοθεωρίες, παρόλο ποῦ δὲν ἀνήκουν στὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ παράδοση, ἔχουν ἐμποτίσει πολλοὺς ἀπὸ ἐμᾶς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀμβλύνεται τόσο ἡ σημασία τῆς ἀσκήσεως γιὰ τὴ ζωὴ μας, ὅσο καὶ ἡ διάθεσή μας νὰ ἀκολουθήσουμε ὅσα ἡ Ἐκκλησία μας ζεῖ καὶ ἐφαρμόζει μέσα στὴ μακραίωνη πορεία της.

Εἶναι, ἐπομένως, καθοριστικὸ, πρωτίστως νὰ κατανοήσουμε ὅτι γιὰ τὸν Χριστιανὸ ὁ ὑλικὸς κόσμος δὲν ἀποτελεῖ φορέα τοῦ κακοῦ οὔτε ἀντιστρατεύεται στὴ θεϊκὴ βούληση, γιὰτὶ κάτι τέτοιο ὀδηγεῖ τελικῶς σὲ ἀπαξία καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. Μὰ, θὰ πεῖ κανεὶς, ὁ ἀπόστολος Παῦλος μιᾶ γιὰ τὴν πάλιν ἀνάμεσα στὴ σάρκα καὶ στὸ πνεῦμα. Σω-

στά, στὴν πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολή¹. Ἄν διαβάσουμε, ὅμως, ὀλόκληρη τὴ συνάφεια, θὰ δοῦμε ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὴν ὕλη καὶ τὸ πνεῦμα, οὔτε ἀναφέρεται σὲ μιὰ διασπαστικὴ κίνηση τοῦ ἀνθρώπου ἀνάμεσα στὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα του, ἀλλὰ περιγράφει τὴν ἀντιπαλότητα ποὺ ἀναμφίβολα ὑπάρχει ἀνάμεσα στὸν σαρκικὸ τρόπο ζωῆς καὶ τὴν πνευματικὴ ἐν Χριστῶ ζωὴ, ἀνάμεσα στὸ σαρκικὸ ἢ κοσμικὸ φρόνημα, αὐτὸ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, καὶ στὸ πνευματικὸ φρόνημα, τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἔχει ἀναγεννηθεῖ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ ἔλαβε τὴν υἰοθεσία τοῦ Θεοῦ. « Ἐσεῖς ὅμως δὲν εἴστε ἐν σαρκὶ ἀλλὰ ἐν πνεύματι, ἐπειδὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ μέσα σας, ἂν ὅμως κάποιος δὲν ἔχει μέσα του τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς δὲν ἀνήκει στὸν Χριστό»², θὰ μᾶς πεῖ χαρακτηριστικά. Ὁ ἄνθρωπος στὴν Ἁγία Γραφή δὲν θεωρεῖται δυαλιστικά, ἀλλὰ ὡς ἐνιαία ὄντοτητα σύνθετη, ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, πλασμένη «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ³, καὶ ἐπομένως τὸ σῶμα μας δὲν ἀποτελεῖ φυλακὴ τῆς ψυχῆς οὔτε ἐμπόδιο γιὰ τὴν κατὰ Θεὸν προκοπὴ μας, ἀλλὰ εἶναι ναὸς τοῦ Θεοῦ, μέλη Χριστοῦ καὶ ναὸς τοῦ ἐν ἡμῖν οἰκοῦντος Ἁγίου Πνεύματος⁴. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, σκοπὸς τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο εἶναι νὰ καταστήσει τὸ σῶμα του «φυσίαν ζῶσαν εὐάρεστον τῷ Θεῷ»⁵, νὰ ἀποβάλλει τὰ ἔργα τοῦ σκότους καὶ νὰ ἐνδυθεῖ τὰ ἔργα τοῦ φωτός⁶, ὥστε νὰ ἐνωθεῖ, γενόμενος «ἐν πνεύμα», μὲ τὸν Χριστό.

1. Ῥωμ. 8, 1-17.

2. Πρβλ. Ῥωμ. 8, 8-9.

3. Γεν. 1, 26-27.

4. Α' Κορ. 3, 16· 6, 15-20.

5. Ῥωμ. 12, 1.

6. Ῥωμ. 13, 12-14.

Ὁ ἀγώνας μας, ἐπομένως, ἔχει ὡς μέριμνα τὴ νέκρωση τῶν παθῶν καὶ τὴν ἔνδυσή μας μὲ τὶς ἀρετές, «ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἣτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος»⁷. Αὐτὸς ὁ σύνδεσμος τῆς ἀγάπης ἔχει μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ κάθε ἄσκηση ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴν προσωπικὴ τελείωση τοῦ κάθε πιστοῦ, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴ νηστεία αὐτὴ καθαυτῆ. Ἡ ἄσκηση, ὅταν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ τὴν καλλιέργεια τῶν ἀρετῶν καὶ κυρίως ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη ὄλων, τὴν ἀγάπην, τότε εἶναι νεκρὴ καὶ ἀτελέσφορη. Διαβάζουμε στὴν πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολὴ:

«ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενεῖτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω... καὶ ὁ ἐσθίων Κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ Θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων Κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ... οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρώσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ· ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύει τῷ Χριστῷ εὐάρεστος τῷ Θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους. μὴ ἔνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ»⁸.

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε ἀκόμη περισσότερο τὰ παραπάνω, ἀρκεῖ νὰ σταθοῦμε στὰ λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ, ὅταν οἱ τυπολάτρες Φαρισαῖοι τὸν ρώτησαν προκλητικὰ γιατί οἱ μαθητές του ἔτρωγαν μὲ ἄπλυτα χέρια. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Κυρίου εἶναι καταλυτικὴ:

«οὐδὲν ἐστὶν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἀνθρώπον... ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι,

7. Κολ. 3, 14.

8. Ῥωμ. 14, 3-20.

κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη· πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον»⁹.

Βλέπουμε, δηλαδή, καὶ πάλι, ὅτι γιὰ τὸν Κύριό μας δὲν ἔχει σημασία τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου ἀλλὰ τὸ ἔσωθεν, δὲν κοιτάζει τὰ σχήματα καὶ τὶς μορφές τῆς ἐξωτερικῆς μας συμπεριφορᾶς, ἀλλὰ ἐξετάζει καὶ ἐρευνᾷ τὶς καρδιές τῶν ἀνθρώπων. Δὲν εἶναι, λοιπόν, οἱ τροφές ἐκεῖνες ποὺ μαιίνουν τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ ἡ κακία καὶ ἡ πονηρία τῆς καρδιᾶς, οἱ ὁποῖες ἐκφράζονται διὰ τοῦ στόματος καὶ καταστρέφουν τὸν μεταξύ μας σύνδεσμο τῆς ἀγάπης. Ἀπὸ τὴ στιγμή μάλιστα ποὺ καμιά τροφή δὲν θεωρεῖται ἀκάθαρτη καὶ δὲν μαιίνει τὸν ἄνθρωπο, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν πονηρία καὶ τὴν κακία τῆς καρδιᾶς μας, ἡ τροφή ἢ ἴδια ἢ ἡ ἀποχή ἀπὸ τὶς τροφές δὲν ἔχει ἀπὸ μόνη τῆς ἄμεση σχέση μὲ τὴ σωτηρία:

«βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐκ ἐστὶν τῷ Θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα»· «Εἴτε οὖν ἐσθίετε εἴτε πίνετε εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε»¹⁰.

Ἡ ἀσκήση, ὡστόσο, εἶναι ἀπαραίτητος παράγοντας τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν πνευματικῶν ἀγωνισμάτων καὶ τὴν κατάκτηση τῶν ἀρετῶν:

«οὐκ οἶδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχουσιν, εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως, οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρω, ἀλλ' ὑπωπιάζω

9. Μρ. 7, 14-23.

10. Α' Κορ. 8, 8· 10, 31.

μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι»¹¹.

Ἡ ἐγκράτεια, ἄρα, εἶναι χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς ἀσκήσεως· σὲ ἀντίθεση, μάλιστα, μὲ τὰ σωματικὰ ἀγωνίσματα, προσφέρει στὸν καθένα μας ἀφθαρτα καὶ διαρκῆ εὐεργετήματα. Τὸ σῶμα, πάλι, μὲ τὴν ἀσκησιμὴν δὲν ἐξουθενώνεται οὔτε θεωρεῖται ἐμπόδιο γιὰ τὴ σωτηρία μας, ἀλλὰ γίνεται ὑπηρέτης καὶ συνοδοιπόρος στὴν πνευματικὴ μας ἀναζήτηση, στὴν ἀναζήτηση τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ. Ὑπὸ τὸ πρῖσμα αὐτό, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θὰ δικαιολογήσει τοὺς μαθητὲς του ποὺ δὲν τηροῦσαν τὶς νηστεῖες τοῦ φαρισαϊκοῦ Νόμου, ἀλλὰ καὶ θὰ προτρέψει τοὺς μετέπειτα Χριστιανοὺς στὴν διὰ τῆς νηστείας ἀσκησιμὴν:

«μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν· ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις»¹².

Καθίσταται λοιπὸν σαφές, ὅτι ἡ νηστεία δὲν εἶναι ἀπλή ἀποχή ἀπὸ τῆς τροφῆς, οὔτε μιὰ ὑλικὴ διαδικασίαν· ἀλλὰ ἀποτελεῖ πνευματικὴ ἐκγύμνασιμὴ καὶ ὄπλο πνευματικὸ ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴν κάθαρσιμὴ τοῦ λογισμοῦ μας:

«τὰ γὰρ ὄπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθαίρεισιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιρούντες καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ»¹³.

11. Α' Κορ. 9, 24-27.

12. Μρ. 2, 19-20.

13. Β' Κορ. 10, 4-5.

Ἡ ἐγκράτεια μάλιστα, ἡ ὁποία ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς νηστείας, δὲν εἶναι μόνο πνευματικὴ ἀσκήση, ἀλλὰ καὶ καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: «ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια»¹⁴. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, καὶ ἐπειδὴ τελικὰ ἡ νηστεία ἀποτελεῖ θυσία πρὸς τὸν Θεό, ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς στήν ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλία του μᾶς προτρέπει νὰ ἐφαρμόζουμε τὴ νηστεία μὲ διάκριση, καὶ κυρίως χωρὶς ἐπίδειξη τῆς δῆθεν ἀρετῆς μας, ποὺ καταλήγει σὲ ἐγωιστικὴ αὐτοδικαίωση:

«Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ, ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων ἀλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ»¹⁵.

Ἡ ἔμφαση στήν πνευματικὴ διάσταση τῆς ἀσκήσεως ὁδηγεῖ τὸν ἀπόστολο Παῦλο νὰ τὴν ἀντιδιαστείλει ἀπὸ τὴν τυπολατρία, τὴν ὁποία χαρακτηρίζει ὡς ἀποστασία ἀπὸ τὴν πίστη, διδασκαλία δαιμονίων, ψευδολόγο καὶ ὑποκριτικὴ, μιᾶς ποὺ παραθεωρεῖ ὅτι πάνω ἀπὸ τὴ σωματικὴ βρίσκεται ἡ πνευματικὴ ἐκγύμναση γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς εὐσέβειας:

«τὸ δὲ Πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυστηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλύοντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων ἃ ὁ

14. Γαλ. 5, 22-23.

15. Μθ. 6, 16-18.

Θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπε-
γνώκοσι τὴν ἀλήθειαν. ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπό-
βλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον· ἀγιάζεται γὰρ διὰ λόγου
Θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔσῃ
διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ
τῆς καλῆς διδασκαλίας ἢ παρηκολούθηκας, τοὺς δὲ βεβήλους καὶ
γραῶδεις μύθους παραιτοῦ, γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν· ἢ
γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἢ δὲ εὐσέβεια
πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ
τῆς μελλούσης»¹⁶.

Δηλαδή: τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ λέει ρητὰ ὅτι στοὺς ὕστε-
ρους χρόνους κάποιοι θὰ ἀποσκιρτήσουν ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πί-
στη, καὶ θὰ δίνουν προσοχὴ σὲ πονηρὰ πνεύματα καὶ σὲ δι-
δασκαλίες δαιμονίων, καὶ μὲ ὑποκρισία θὰ διαδίδουν ψεύδη,
καυτηριάζοντας τὴν ἰδίαν τους τὴ συνείδηση, θὰ ἐμποδίζουν
τὸν γάμο καὶ θὰ προστάζουν ἀποχὴ ἀπὸ τὶς τροφές, τὶς ὁποῖες
ὁ Θεὸς ἔδωσε γιὰ νὰ τὶς προσλαμβάνουν μὲ εὐχαριστία οἱ πι-
στοὶ καὶ ὅσοι γνώρισαν τὴν ἀλήθεια. Διότι κάθε κτίσμα τοῦ
Θεοῦ εἶναι καλὸ, καὶ ὄχι ἀπορριπτέο, ὅταν προσλαμβάνεται
μὲ εὐχαριστία, γιὰτὶ ἀγιάζεται διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ
διὰ τῆς προσευχῆς. Αὐτὰ συμβουλευόντας στοὺς ἀδελφούς,
θὰ εἶσαι καλὸς διάκονος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τρεφόμενος ἀπὸ
τοὺς λόγους τῆς πίστεως καὶ ἀπὸ τὴν καλὴ διδασκαλία πὺ
παρακολούθησες. Τοὺς δὲ βέβηλους καὶ γραῶδεις μύθους νὰ
τοὺς ἐγκαταλείψεις, καὶ νὰ γυμνάζεις τὸν ἑαυτὸ σου στὴν εὐ-
σέβεια. Διότι ἡ σωματικὴ ἄσκηση ἔχει σύντομη ὠφέλεια, ἐνῶ
ἢ εὐσέβεια εἶναι γιὰ πάντα ὠφέλιμη, καὶ φέρει τὴν ἐπαγγελία
καὶ τῆς παρουσίας ἀλλὰ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς.

16. Α΄ Τιμ. 4, 1-8.

Βλέπουμε ἐδῶ καὶ πάλι, πόσο μεγάλη σημασία ἔχει ἡ διάκριση ἀνάμεσα στὴ διδασκαλία τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας καὶ στοὺς μύθους ποὺ συχνὰ συνοδεύουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ μπερδεύουν τὴν πνευματικὴ μας ζωὴ. «Γραῶδεις μύθους» τοὺς ἀποκαλεῖ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, καὶ ὄχι ἄδικα. Δὲν εἶναι λίγες οἱ φορές ποὺ πολλὰ ἀπὸ ὅσα ἐφαρμόζουμε, ἀκόμα καὶ στὰ θέματα τῆς νηστείας, δὲν τὰ στηρίζουμε στὴ μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἢ στὴ διδασκαλία τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας μας, δηλαδὴ τῶν ἐπισκόπων, τῶν ἱερέων καὶ τῶν πνευματικῶν μας πατέρων, ἀλλὰ σὲ ὅσα ἀκοῦμε ἀπὸ τὶς γριουῖλες γύρω μας, ἢ ἐπειδὴ ἔτσι τὸ λέει ὁ δεῖνα. Τότε ὅμως, δυστυχῶς, ὑποβιβάζουμε τὴν εὐσέβεια σὲ τυπολατρία καὶ ἀκόμη χειρότερο σὲ δεισιδαιμονία, καὶ φαντάζομαι πὼς τὰ παραδείγματα τέτοιων ἀψυχολόγητων καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα πρακτικῶν εἶναι γνωστὰ γύρω μας. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος τονίζει μὲ ἔμφαση ὅτι ἡ προσκόλλησις στοὺς τύπους καὶ στὶς ἀνθρώπινες «παραδόσεις» καταλήγει τελικὰ νὰ καταλύει τὸ ἴδιο τὸ Εὐαγγέλιο¹⁷. Ἡ ἀσκησις, λοιπόν, εἶναι χρήσιμη γιὰ τὴν πνευματικὴ μας ἐν Χριστῷ ζωὴ, ὅταν καὶ ἐφόσον ἀποτελεῖ πνευματικὸ ἀγώνισμα ποὺ δὲν προσκολλᾶται στοὺς τύπους, ὅταν δὲν θεωροῦμε τὸν μὴ ἀσκούμενο ὡς ἁμαρτωλὸ καὶ δὲν ἐξουθενώνομε τοὺς ἀδελφούς μας στὴν ἐξωτερικὴ τήρησις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν, δηλαδή, γίνεται μὲ πλήρη συνείδησις ὅτι ἀπώτερος σκοπὸς εἶναι ἡ πνευματικὴ μας ἐκγύμνασις, ἢ αὔξησις τῆς πίστεως καὶ τῆς εὐσέβειας μέσα στὶς καρδιές μας, ἢ πλήρωσις μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ποὺ κοινωνεῖται καὶ ἐκφράζεται πρὸς ὅλους τοὺς ἀδελφούς μας, ὅταν στοχεύει στὴν ἀναζήτησις τῶν ἀρετῶν

17. Βλ. Μρ. 7, 1-8.

καὶ ἐν τέλει τοῦ ἴδιου τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ, μακριὰ καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ἀυτοδικαίωσης καὶ πέρα ἀπὸ κάθε θεώρηση τοῦ ἑαυτοῦ μας ὡς «καθαροῦ» ἢ δεδικαιωμένου ἐξαιτίας τῆς πιστῆς τηρήσεως αὐτῆς τῆς μικρῆς ἐντολῆς τῆς νηστείας.

Στὸ σημεῖο αὐτό, ἀξίζει νὰ ἐντρυφήσουμε στοὺς λόγους μερικῶν ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας μας. Λέει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος:

«Ἐὰν κάποιος ἀσκεῖται στὴν ἀγνεία ἢ στὴν ἐγκράτεια, νὰ μὴν ὑπερηφανεύεται, γιὰ νὰ μὴ χάσει τὸν μισθό του. Μὴν ἀτιμάζετε τὶς ἐορτές, μὴν καταργεῖτε τὴν Τεσσαρακοστή, γιατί εἶναι μίμηση τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Μὴν παραβλέπετε τὴν Ἑβδομάδα τοῦ Πάθους. Νὰ νηστεύετε Τετάρτη καὶ Παρασκευή, καὶ νὰ δίνετε αὐτὸ πού περισσεύει στοὺς φτωχοὺς. Ὅποιος νηστεύει Σάββατο ἢ Κυριακή, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Μ. Σάββατο, ἐκεῖνος εἶναι χριστοκτόνος»¹⁸.

Καὶ ὁ Μ. Βασίλειος τονίζει:

«Δὲν εἶναι ἀρκετὴ ἀπὸ μόνη της ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὶς τροφές, γιὰ τὴν ἐπαινετὴ νηστεία. Ἀλλὰ ἄς νηστέψουμε τὴ δεκτὴ νηστεία, ἐκείνη πού εἶναι εὐάρεστη στὸν Θεό. Ἀληθινὴ νηστεία εἶναι ἡ ἀποξένωσή μας ἀπὸ τὸ κακό, ἡ ἐγκράτεια τῆς γλώσσας, ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὸν θυμό, ἡ ἀπομάκρυνση τῶν ἐπιθυμιῶν, τῆς καταλαλιᾶς, τοῦ ψεύδους, τῆς ἐπιπορείας. Ἡ στέρηση ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἀληθινὴ νηστεία. Καὶ ὅταν αὐτὰ τηροῦνται, τότε ἡ νηστεία εἶναι ὠφέλιμη»¹⁹.

Στὸ ἴδιο πνεῦμα κινεῖται καὶ ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης: «Ἡ ἀληθινὴ νηστεία εἶναι ἡ ἀποχὴ ἀπὸ κάθε κακό. Ἄς νηστέψουμε λοιπὸν πρῶτα ἀπὸ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς πού κατοικοῦν στὴν καρδιά καὶ μᾶς φλογίζουν μὲ ἔκτοπες ἐπιθυμίες». Καὶ συνε-

18. Ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους.

19. Λόγος περὶ νηστείας.

χίζει: «ἄς νηστέψουμε καὶ κατὰ δεύτερο λόγο ἀπὸ τὴν ποσότητα καὶ ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν τροφῶν σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὅσο ἡ δύναμη τοῦ σώματός μας ἀντέχει. Γιατί, λέει ὁ Ἀπόστολος, ὁ καθένας καθὼς προαιρεῖται στὴν καρδιά του, ὄχι ἐξαιτίας λύπης ἢ ἀνάγκης, διότι τὸ ἱλαρὸν ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς καὶ τὸ κατὰ δύναμιν»²⁰.

Ὡς κατακλείδα τῆς διδασκαλίας τῶν ἀγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας ἀλλὰ καὶ τοῦ ὅλου θέματος, ἄς εἶναι τὰ λόγια τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ:

«Εἶναι καλὸν ἡ παρθενία, ἀλλὰ ἐὰν παντρευτεῖς δὲν ἀμάρτησες. Εἶναι καλὸ νὰ νηστεύει κανεὶς κάθε ἡμέρα, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποὺ νηστεύει νὰ μὴ κρίνει ἐκεῖνον ποὺ τρώει. Σὲ αὐτὰ τὰ θέματα οὔτε νὰ νομοθετεῖ, οὔτε νὰ πιέζει, οὔτε νὰ πειθαναγκάζει πρέπει κανεὶς τὸ ποίμνιο ποὺ τοῦ ἐμπιστεύτηκε ὁ Θεός, ἀλλὰ μᾶλλον μὲ πειθῶ καὶ ἠπιότητα, καὶ μὲ λόγο μεστό νὰ τοὺς τὰ ὑπενθυμίζουμε [...].

Ἔτσι λοιπὸν γνωρίζουμε τὴν ἐξ' ἀγράφου παραδόσεως συνήθεια τῆς Ἐκκλησίας, μία ἐβδομάδα πρὶν τὴ Νηστεία νὰ κρατοῦμε, ἀπέχοντας μόνο ἀπὸ κρέας, κατὰ τὴν ὁποία δὲν τελεῖται ἡ Προηγιασμένη. Καὶ ἔξι ἐβδομάδες νηστείας, κατὰ τὶς ὁποῖες τελεῖται ἡ Προηγιασμένη καὶ ἀπέχουμε ἀπὸ κρέας, τυρὶ καὶ αὐγά. Τὴν δὲ ἐβδομάδα τοῦ Πάθους ἔχει θεσπισθεῖ ξηροφαγία, καὶ δὲν τελεῖται οὔτε Προηγιασμένη. Ἐπειτα τελεῖται ἡ θεία Λειτουργία τῆ Μ. Πέμπτη, κατὰ τὴν ὁποία καὶ μᾶς ἐδόθη (ἀπὸ τὸν Κύριο). Καὶ τῆ Μ. Παρασκευῆ κρατοῦμε παντελεῖ ἄσιτία, μέχρι τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου, ποὺ καταλύουμε ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα, παρεκτός ἀπὸ κρέας. Τὴν δὲ ἀγία τῆς Ἀναστάσεως Κυριακῆ, τὴν μία τῶν Σαββάτων, καταλύουν καὶ κρέας ὅσοι θέλουν. Αὐτὴ τὴ σειρά ἔχουμε παραλάβει. Αὐτὸς εἶναι ὁ κοινὸς ὅρος καὶ νόμος τῆς Ἐκκλησίας, τὸν ὁποῖο εἶδαμε νὰ

20. Ἐπιστολὴ κατηχητικῆ.

ἐπιτελεῖται καὶ στὸν ἅγιο Ναὸ τῆς Χριστοῦ Ἀναστάσεως. Τὸ νὰ κρατεῖ κανεὶς καὶ νὰ ἐπαυξάνει τὴν ἀρετὴ σὲ βάρους τοῦ κακοῦ, δὲν εἶναι ἀδόκιμο, οὔτε ἀπορριπτό, ἀλλὰ εὐάρεστο σὲ Θεὸ καὶ ἀνθρώπους. Ὅχι ὅμως ἐκ βίας ἢ ἐξ' ἀνάγκης, ἀλλὰ διὰ τῆς πειθοῦς, καὶ πολὺ περισσότερο ἐξαιτίας τῶν δυσκολιῶν τῆς ἐποχῆς μας. Γιατὶ καὶ τὰ δύο εἶναι χρήσιμα καὶ ἀπαραίτητα, νὰ αὐξάνουμε δηλαδὴ τὸ καλὸ καὶ νὰ ἀποφεύγουμε τὴ βία. Ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ μᾶς δώσει (τὴ δύναμη) ὥστε καθ' ὅλο τὸν χρόνον τῆς ζωῆς μας νὰ ἐπιτελέσουμε μία νηστεία; Ἄλλὰ ἄλλος εἶναι ὁ τρόπος τῆς παραινέσεως καὶ ἄλλος ὁ τῆς νομοθεσίας. Ἄς εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ πού τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νομοθέτησε [...].

Ὁ δὲ Θεὸς τῆς εἰρήνης, πού ἔνωσε ἀμφοτέρα καὶ κατέλυσε τὸ μεσότοιχο τῆς ἔχθρας μὲ τὸν Σταυρό του καὶ μᾶς συμφιλίωσε μὲ τὸν Πατέρα του, ἃς ἐπιδαφιλεύσει στὴν Ἐκκλησία τὴν εἰρήνη του, τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσα, καὶ ἃς ἐξαλείψει τὰ σκάνδαλα, καὶ ἃς μᾶς ἀξιώσει νὰ νηστεύουμε νηστεία δεκτὴ, αὐτὴ πού ὁ ἴδιος ἐπέλεξε· ἃς δίνει στοὺς πεινασμένους ἄρτο, τὸν τοῦ σώματος ἀλλὰ καὶ πολὺ περισσότερο τὸν τῆς ψυχῆς, καὶ ἃς μᾶς κάνει νὰ νηστεύουμε καὶ νὰ τρῶμε καὶ νὰ ἐορτάζουμε πνευματικὰ, πράττοντες τὰ πάντα καὶ σκεπτόμενοι καὶ ὁμιλῶντες πρὸς δόξαν Θεοῦ. Ὡστε νὰ μὴ βλασφημεῖται τὸ ὄνομά του σὲ ὅλα τὰ ἔθνη ἐξαιτίας μας, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ δοξάζεται. Διότι σὲ αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν»²¹.

21. Λόγος περὶ τῶν ἁγίων νηστειῶν.

Ἡ θρησκεία Μπαχάι*

Πρωτ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργόπουλου
Ἀναπληρωτῆ καθηγητῆ Θεολογικῆς Σχολῆς ΑΠΘ

1. Ἱστορικὲς πληροφορίες

Ἡ λέξη Μπαχάι προέρχεται ἀπὸ τὸν τιμητικὸ τίτλο τοῦ Πέρση ἰδρυτῆ τῆς Μπαχάι θρησκείας Bahá'u'lláh («Δόξα τοῦ Θεοῦ»), καὶ ἀναφέρεται στοὺς ὀπαδοὺς τῆς θρησκευτικῆς αὐτῆς κοινότητας. Ἡ Μπαχάι θρησκεία ἐμφανίστηκε τὸν 190 αἰ. ὡς ἀνεξάρτητη θρησκεία μέσῳ μιᾶς νέας «ἀποκάλυψης» προερχόμενῃ ἀπὸ τὸν χῶρο τοῦ σιιτικοῦ Ἰσλάμ τοῦ Ἰράν. Σύμφωνα μὲ τὸ σιιτικὸ Ἰσλάμ, ὑποστηρίζεται ὡς δοξασία ὅτι ὁ δωδέκατος ἰμάμης στῆ σειρά τῶν διαδόχων τοῦ προφήτη Μωάμεθ ἀρπάχτηκε ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ζεῖ κρυμμένος ἀπὸ τότε (τὸ 874 μ.Χ.). Μέχρι τὴν ἐπιστροφή του ὡς σωτῆρας καὶ ἀνανεωτῆς τοῦ Ἰσλάμ (ἰμάμης Μαχντί), οἱ νομικοὶ θὰ ἀσκοῦν τὸν κανόνα γιὰ λογαριασμό του. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀπόκρυψης τοῦ ἰμάμη, ὑπάρχει ἡ δυνατότητα ἐπαφῆς μαζί του μέσῳ εἰδικῶν ἐνδιάμεσων μορφῶν.

Μὲ ἀφορμὴ αὐτὸ ὁ Sayyid Ali Muhammad τοῦ Shiraz (1819-1850) ἰσχυρίστηκε ὅτι ἦταν ὁ πρόδρομος τοῦ Mahdi, ὁ

* Γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ παρόντος ἀρθροῦ λάβαμε ὑπόψη τὰ ἀκόλουθα:
α) R. Hempelmann (Hrsg), *Panorama der neuen Religiosität* [2^η ἔκδ], 2005,
β) M. Hutter, *Handbuch Baha'i. Geschichte – Theologie – Gesellschaftsbezug*, Stuttgart 2009, γ) P. B. Clarke (Ed), *Encyclopedia of New Religious Movements*, 2006.

όποιος άναμενόταν για χίλια χρόνια. Τόν Μάιο του 1844 άποκαλοϋσε τον έαυτό του «Πύλη» (Bab) έρχόμενο ιμάμη, τήν όγδοη έμφάνιση του Θεού και τήν πρώτη μετά τον Μωάμεθ και σύντομα άυτοπροσδιορίστηκε όχι μόνο ως έρμηνευτής τής νέας «Άποκάλυψης», αλλά άφησε και δικά του γραπτά άποκαλύψεων. Το 1850, ό Bab εκτελέστηκε και οι όπαδοί του διώχθηκαν σκληρά, καθώς οι ίσχυρισμοί του συνιστοϋσαν άρνηση του Μωάμεθ ως του τελευταίου και μεγαλύτερου προφήτη και έμπρακτη άμφισβήτηση τής μοναδικής έξουσίας του Κορανίου. Στην ήγεσία τον διαδέχθηκε ό γιός του Mirza Husain Ali Nuri (1817-1892) που άποκάλεσε τον έαυτό του Bahá'u'lláh («Δόξα του Θεού»).

Ό Bahá'u'lláh το 1863 στη Βαγδάτη –19 χρόνια μετά τή διακήρυξη του Bab– δήλωσε ότι είναι φανέρωση του Θεού ως «αϋτός που ό Θεός θά άποκαλύψει» –ό Bab είχε άνακοινώσει τον κομιστή τής άποκάλυψης, τον όποιο θά άκολουθοϋσε μόνο ένας άγγελιοφόρος του Θεού μετά το τέλος μιās χιλιετίας.

Ό Bahá'u'lláh διατύπωσε τις δοξασίες του σε πολλά έργα, τά όποια βασίζονταν έν μέρει στη σιϊτική θεολογία και έν μέρει στον ίσχυρισμό τής δικής του θεικής άποστολής. Δεδομένου ότι αϋτός και οι όπαδοί του στάλθηκαν έξορία στην Άκρα (σήμερα Ίσραήλ) ό ιερός τόπος τής θρησκείας Μπαχάι βρίσκεται σήμερα εκεί. Πριν άπό τον θάνατό του, ό Bahá'u'lláh είχε όρίσει τον μεγαλύτερο γιό του Abdu'l-Baha («Ύπηρέτης τής Δόξας»), (1844-1921) ως διάδοχό του. Άνέλαβε τήν ήγεσία και υπό τήν καθοδήγησή του ή Μπαχάι πίστη άρχισε νά έξαπλώνεται στη Δύση με ίεραποστολικές έπιτυχίες.

Ό νεαρός έγγονός του Abdu'l-Baha, ό Shoghi Effendi (1897-1957), που στη συνέχεια διορίστηκε άρχηγός, άφησε

τὸ ἀποτύπωμά του στὴν κοινωνικὴ καὶ ὀργανωτικὴ ἀνάπτυξη τῆς κίνησης καὶ ἦταν αὐτὸς ποὺ ξεκίνησε τὴν ἴδρυση τῶν Ἐθνικῶν Πνευματικῶν Συμβουλίων ποὺ ἐξέλεξαν, μετὰ τὸν θάνατό του, τὰ ἑννέα μέλη τοῦ Παγκόσμιου Οἴκου Δικαιοσύνης, τὸ 1963. Ὁ Παγκόσμιος Οἴκος Δικαιοσύνης, συγκροτήθηκε γιὰ πρώτη φορά, μὲ ψηφοφορία, τὸ 1963, εἶναι τὸ ἀνώτατο διεθνὲς καθοδηγητικὸ ὄργανο τῆς ἐν λόγῳ θρησκείας. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑννέα ἄρρενες Μπαχάι, καθένας ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐκλέγεται γιὰ πενταετῆ θητεία. Σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο ὑφίστανται τὰ λεγόμενα Ἐθνικὰ Πνευματικὰ Συμβούλια, ἐνῶ τὸ χαμηλότερο ὀργανωτικὸ ἐπίπεδο ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ Τοπικὰ Πνευματικὰ Συμβούλια. Σὲ ἀντίθεση μὲ τὰ μέλη τοῦ Παγκόσμιου Οἴκου Δικαιοσύνης, τὰ ἑννέα μέλη αὐτῶν τῶν Συμβουλίων ἐπιλέγονται ἑτησίως καὶ σ' αὐτὰ μποροῦν νὰ ψηφίζουν καὶ νὰ ἐκλέγονται ὡς μέλη τους καὶ γυναῖκες. Οἱ Μπαχάι εἶναι μιὰ ἱεραποστολικὴ θρησκεία καὶ σήμερα ἔχει, κατὰ προσέγγιση, ἕξι ἑκατομμύρια ὄπαδους παγκοσμίως.

2. Ἡ θρησκεία Μπαχάι καὶ ἡ τελικὴ στοχοθεσία της

Μὲ ἔκδηλο τὸν χαρακτήρα τῆς βασικῆς θεοκρατικῆς κατανόησης, ἡ θρησκεία Μπαχάι ἀγωνίζεται γιὰ μιὰ νέα παγκόσμια τάξη πάνω στὰ θρησκευτικὰ θεμέλια ποὺ διακήρυξε ὁ Bahá'u'lláh. Οἱ Μπαχάι, ἐμμένοντας στὶς θρησκευτικὲς τους ἀρχές, ἐπιδιώκουν νὰ ὑποκαταστήσουν τὰ συστήματα τῶν ἐθνῶν - κρατῶν καὶ νὰ οἰκοδομήσουν μιὰ νέα παγκόσμια τάξη βασισμένη στὴν κυριαρχία τοῦ Θεοῦ μέσῳ μιᾶς διαδικασίας παγκόσμιας ἐνοποίησης. Ἡ παγκόσμια κοινότητα δὲν γνωρίζει διαχωρισμὸ θρησκείας καὶ κράτους. Στὸν βαθμὸ ποὺ ἡ Μπαχάι πίστη θεωρεῖται ἡ ἔγκυρη θρησκεία τῆς σημε-

ρινής εποχής, με προφανή τον ισχυρισμό της περι αποκλειστικότητάς της, ένσωματώνοντας και τις άλλες θρησκείες, θα δομηθεί ένα μοντέλο κοινωνίας βασισμένο στον θρησκευτικό πλουραλισμό αλλά με την κοσμικότητα να τίθεται υπό άμφισβήτηση.

Οι παγκόσμιες θρησκευτικές προσεγγίσεις, όπως αυτές που εκφράζονται στην Μπαχάι πίστη, θεωρούν τη συνύπαρξη διαφορετικών θρησκειών μια προσωρινή αναγκαιότητα και όχι ως τελικό σκοπό. Και τούτο γιατί οι παλαιότερες θρησκείες γίνονται αποδεκτές από τη θρησκεία Μπαχάι, πλην όμως θεωρεί ότι οι άλλες θρησκείες τελικά πρέπει να αναγνωρίσουν την περαιτέρω εμφάνιση των νέων θείων αποκαλύψεων που οδηγούν τελικώς στην πίστη Μπαχάι.

Η ηγεσία και οι πιστοί της θρησκείας Μπαχάι προσπαθούν να εγκαθιδρύσουν μια ειρηνική και ένωμένη όμοσπονδιακή παγκόσμια κοινότητα (Bahá'ulláh παγκόσμια τάξη) σύμφωνα με την παγκόσμια αξίωση της Μπαχάι πίστης ακόμη και σε ύψηλα πολιτικά επίπεδα, π.χ. ΟΗΕ.

3. Θεμελιώδη πιστεύω της Μπαχάι πίστης

Ο Bahá'ulláh έχει αφήσει πίσω του ένα μεγάλο αριθμό γραπτών στα αραβικά και περσικά, τα οποία θεωρούνται θείες αποκαλύψεις. Το Kitab-i Aqdas (αραβικά 1873), και το «Βιβλίο της βεβαιότητας» θεωρείται το «ιερότερο βιβλίο», ονομάζεται «μητρικό βιβλίο» (Umm al-kitab) της θρησκείας Μπαχάι, ενώ στη συνέχεια χωρίστηκε σε 190 τμήματα και αποτελεί τον καταστατικό χάρτη της Μπαχάι κοινότητας. Ως επί το πλείστον, το Kitab-i Aqdas ασχολείται με θρησκευτικούς κανονισμούς που έχουν μεγάλες ομοιότητες

μέ τῆ δομῆ τοῦ Κορανίου. Τὰ κύρια θέματα περιλαμβάνουν τὴν προσευχή, τὴν ἀφοσίωση, τοὺς κανονισμοὺς νηστείας καὶ καθαρότητας, ἀτομικοὺς κανονισμοὺς γιὰ τὸν γάμο καὶ τὸ κληρονομικὸ δίκαιο, καθὼς καὶ δηλώσεις σχετικὰ μὲ τὶς θρησκευτικὲς καὶ κοινωνικὲς πτυχὲς τῆς θρησκείας.

Ἡ βασικὴ φόρμουλα, ποὺ χρησιμοποιεῖται συχνὰ ἀπὸ τοὺς Μπαχάι πιστοὺς, εἶναι: Ya Bahá'ul-abha («Ὡ Δόξα τῶν πανένδοξων»). Ἡ κατανόηση τοῦ Θεοῦ εἶναι οὐσιαστικὰ παρόμοια μὲ τὴν ἰσλαμικὴ (αὐστηρὸς μονοθεϊσμός, ἀπόλυτη ὑπερβατικότητα). Ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτό του μέσω προφητῶν, οἱ ὁποῖοι ὅλοι διακηρύσσουν τὴν ἐνότητα τοῦ Θεοῦ.

Χαρακτηριστικὸ τῆς Μπαχάι θρησκείας εἶναι ἡ συμμετοχὴ στὴν ἰδέα μιᾶς «νέας παγκόσμιας τάξης», στὴν ὁποία οἱ προηγούμενες ἀποκαλύψεις ἀναγνωρίζονται ὡς στάδια μιᾶς προοδευτικῆς ἀνθρώπινης ἀνάπτυξης στὸ κεντρικὸ τρίπτυχο: α) ἐνότητα τοῦ Θεοῦ ποὺ διατηρεῖ τὸν αὐστηρὸ μονοθεϊσμό, β) ἐνότητα τῶν θρησκειῶν ποὺ τονίζει ὅτι καμία θρησκεία δὲν εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἐξωτερικὰ πλαίσιά τους, π.χ. χρονολογικά, πολιτιστικά. Παραλλήλως, κάθε νέος ἀγγελιοφόρος τοῦ Θεοῦ ἀνανεώνει μία θρησκεία μόνο στὶς ἐξωτερικὲς της μορφές, ἀφοῦ ἡ οὐσία εἶναι ἡ ἴδια. Ἡ ἔννοια μιᾶς προοδευτικῆς ἀποκάλυψης σχετικοποιεῖ κάθε ἰσχυρισμὸ γιὰ ἀπόλυτη μοναδικότητα κάποιας θρησκείας, καὶ γ) ἐνότητα τῆς ἀνθρωπότητας.

Ἔτσι, ὁ Ἄβραάμ, ὁ Μωυσῆς, ὁ Βούδας, ὁ Ζαρατούστρα, ὁ Κρίσνα, ὁ Ἰησοῦς (θεωρεῖται φανέρωση τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπορρίπτεται κάθε λόγος περὶ ἐνσάρκωσης), ὁ Μωάμεθ, ὁ Bab καὶ ὁ Bahá'u'lláh, θεωροῦνται ἀγγελιοφόροι τοῦ Θεοῦ

καί ταυτόχρονα ιδρυτές θρησκειῶν. Ὅλες οἱ θρησκείες ἔχουν διαφορὲς λόγῳ τῶν ἐγκόσμιων προϋποθέσεων τους, ἀλλὰ στὸν πυρῆνα τους εἶναι οὐσιώδεις – μαρτυρίες τῆς μιᾶς «αἰώνιας διαθήκης» τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἐπομένως, οἱ ἄνθρωποι εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν Θεὸ καὶ τοὺς προφήτες του. Ἡ σειρά τῶν προφητῶν ὀλοκληρώνεται μὲ τὸν Bahá'u'lláh γιὰ τουλάχιστον χίλια χρόνια.

4. Ὑποχρεώσεις ἐνὸς Μπαχάι πιστοῦ

Ἀπὸ τὴν ἡλικία τῶν 15 ἐτῶν, κάποιος γίνεται δεκτὸς στὴ θρησκευτικὴ κοινότητα μὲ «δήλωση ὡς Μπαχάι», ἡ ὁποία εἶναι πρωτίστως διοικητικὴ πράξη. Ἀποκλείεται ἡ ταυτόχρονη συμμετοχὴ σὲ ἄλλη θρησκευτικὴ κοινότητα. Οἱ λατρευτικοὶ κανόνες ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθοῦνται βασιζοῦνται στοὺς «πέντε στύλους» τοῦ Ἰσλάμ: πίστη, προσευχὴ, νηστεία, ἐλεημοσύνη καὶ προσκύνημα.

Κάθε μέρα, γιὰ τρεῖς ὥρες, πρέπει νὰ ἐκτελοῦνται ὑποχρεωτικὲς προσευχὲς διαφορετικῆς διάρκειας, τῶν ὁποίων προηγοῦνται τελετουργικὲς πλύσεις. Ἐπίσης, μποροῦν νὰ ἀπαγγέλλουν κείμενα ἀπὸ ἱερὲς Γραφὲς ὄλων τῶν μεγάλων θρησκειῶν. Ἐνας μῆνας νηστείας (19 ἡμερῶν) πρέπει νὰ τηρεῖται μία φορὰ τὸν χρόνο, ἐνῶ τὸ ἀλκοὸλ ἀποφεύγεται ἐντελῶς. Οἱ ἐλεημοσύνες καταβάλλονται ὡς οἰκονομικὴ συνεισφορὰ 19% τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (Huqu-qu'llah «Δικαιώματα τοῦ Θεοῦ»). Τὸ προσκύνημα στοὺς ἱεροὺς τόπους τῆς Χάιφα καὶ τῆς Ἄκρας στὸ Ἰσραὴλ θεωρεῖται ἰδιαίτερα ἐπιθυμητὸ καὶ λίαν ἀξιόλογο.

Άγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία

Μαρίας-Αἰκατερίνης Δημητροπούλου
Υποψ. δρος Θεολογικῆς Σχολῆς ΕΚΠΑ

1. Πρόλογος

Επί Τουρκοκρατίας στήν Ἑλλάδα μαρτύρησαν πολλοὶ Χριστιανοί, ὥστε νὰ μὴν ἐξισλαμισθοῦν. Πολλοὶ ἐγκλείσθηκαν στὶς φυλακὲς καὶ ἄλλοι ὑπέμειναν φρικτὰ βασανιστήρια. Ἐκεῖ συντελεῖται τὸ μυστήριο τῆς ζωῆς, τῆς ἐλπίδας καὶ τοῦ ὁράματος γιὰ χειροπιαστὲς ἀλλαγές τοῦ ραγιᾶ. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ξεπηδάει τὸ κοινωνικὸ τόλμημα, ἡ προσωπικὴ ἐπιδίωξη καὶ ἡ ἐσχατολογικὴ στάση τῶν νεομαρτύρων στὰ γεγονότα τῆς καθημερινότητάς. Στὴν πραγματικότητα, λοιπόν, ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἔχουμε μιὰ καθαρὴ μορφή ἐφαρμοσμένης Ὁρθοδοξίας.

Τὸ ἴδιο καὶ ἡ νεομάρτυρας ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία, ἀφοῦ ἐξῆσε τὴ ζωὴ της μετέχοντας τοῦ Κυρίου, παρέδωσε τὸ πνεῦμα στὶς 19 Φεβρουαρίου 1589, ἔπειτα ἀπὸ ἄγριο ξυλοκόπημα καὶ κακώσεις ποὺ ὑπέφερε ἀπὸ τοὺς Ἀγαρηνοὺς. Στὸ ἔλεος τοῦ μεγαλοδύναμου Θεοῦ παραδίδει τὸ πνεῦμα της καὶ ἡ ψυχὴ της πορεύεται μὲ λαμπρότητα στὸν χορὸ τῶν ἁγίων καὶ τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἀσκητῶν, ὅπου λύπη καὶ στεναγμὸς δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει μόνο ἡ δοξολογία τοῦ Δημιουργοῦ γιὰ τοὺς ἀγωνιστὲς ποὺ καταξιώθηκαν, γιὰτὶ ζητοῦσαν ἔλεος καὶ βρίσκονται πλέον αἰωνίως στὴν οὐράνιά του βασιλεία. Μετὰ τὴν κοίμησή της, ἀπὸ τὸν τάφο της ἀνέβλυζε μύρο καὶ πολλοὶ ἀσθενεῖς εὔρισκαν θεραπεία.

Μεγάλη εἶναι ἡ ψυχὴ ἡ χριστιανικὴ ποὺ κυριαρχεῖ ἔναντι τῶν δεσμῶν, τῶν βασάνων, τῶν ἀντιξοοτήτων καὶ ἀντιτίθεται στὸν ὑλικὸ κόσμο. Ἡ ψυχὴ τῶν νεομαρτύρων ποὺ πιστεύει στὸν Χριστὸ καὶ στὴν Ἐκκλησία, στὴν παράδοση καὶ στὴν εὐσέβεια καὶ στὴν πνευματικὴ ὑπεροχὴ. Ἡ ψυχὴ ποὺ πιστεύει στὸ βάπτισμα καὶ σταυρώνεται καὶ ἀνασταίνεται μαζί με τὸν Χριστὸ καὶ φωτίζεται μετὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ λύτρωση. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἁγίας Φιλοθέης, ἡ ὁποία μετὰ σωφροσύνη, ἐργασία, πίστη καὶ εὐσέβεια πρὸς τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν λύγισε γιὰ πολλὰ χρόνια μπροστὰ στὶς νηστεῖες, τὶς ἀγρυπνίες, τὶς φροντίδες τῆς διοικήσεως καὶ τῆς καθοδηγήσεως γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἄλλων.

2. Μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ Ἐκκλησία καὶ πρὶν τὸ σχίσμα καὶ μετὰ τὸ σχίσμα ἔδωσε τιμὴ στοὺς Ἁγίους. Ἀνύψωσε καὶ ἔδωσε τιμὴ ὄχι μόνο σὲ ὄσους νήστευαν, ἔτρωγαν ἀκρίδες μετὰ μέλι καὶ ἀποκεφαλίσθησαν, ἀλλὰ ἔκανε Ἁγίους καὶ ὄσους ἦταν βασιλεῖς, στρατηγοί, στρατιῶτες, μαχητὲς εἰκονόφιλοι, ποιητὲς, μουσικοί, ζωγράφοι καὶ ἡγούμενοι μοναστηριῶν. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἐξέχοντα πρόσωπα ἔγιναν Ἁγιοὶ γιατί ἡ πνευματικότητά τους παρέβλεπε τὸ δικὸ τους συμφέρον γιὰ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων. Ἀκόμη ἔγιναν Ἁγιοὶ διότι δογματίσαν ὀρθά, ὅπως ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς καὶ ὁ Μ. Φώτιος καὶ ἐπίσης, ὑπερασπίστηκαν τὸ κράτος καὶ τὴν ὀρθοδοξία ὅπως ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς καὶ ὁ Μ. Κωνσταντῖνος¹.

1. Ν. Τωμαδάκη, «Οἱ Νεομάρτυρες τοῦ Βυζαντίου καὶ ἡ ὁσιομάρτυς Φιλοθέη Μπενιζέλου ἡ Ἀθηναία (19 Φεβρουαρίου 1589)», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. 21 (1970-1971), σ. 13.

Υπάρχουν τρεῖς κατηγορίες μαρτύρων. Πρώτη, οἱ Ἅγιοι ποῦ μὲ τὸ αἷμα τους θεμελίωσαν τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν περίοδο τῶν διωγμῶν στὸ Κολοσσαῖο, στὴν Ἀνατολή, στὴ Θεσσαλονίκη, στὴ Νικομήδεια, στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ὅπουδῆποτε ἄλλοῦ. Ἡ Ἐκκλησία διέκρινε ὅλους αὐτοὺς τοὺς Ἅγίους σὲ ἱερομάρτυρες καὶ μεγαλομάρτυρες. Δεύτερη κατηγορία εἶναι ἐκεῖνοι οἱ μάρτυρες κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Εἰκονομαχίας, μεταξύ δηλαδὴ 8ου καὶ 9ου αἰ., ὅπου ἀψήφησαν τὰ προστάγματα τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων καὶ τήρησαν τὴν προσκύνηση τῶν ἁγίων εἰκόνων, πεθαίνοντας σὲ ἐξορίες καὶ φυλακές, θανατώθηκαν, τυφλώθηκαν, ἀλλὰ δὲν ἀποστάτησαν ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία. Στὴν τρίτη κατηγορία κατατάσσονται ὅσοι κατὰ τὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ μέχρι σήμερα ὁμολόγησαν τὴν καλὴ ὁμολογία τῆς πίστεως, προτίμησαν τὸν στέφανο τοῦ μαρτυρίου καὶ δὲν ἐξισλαμίσθηκαν².

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ νέοι ἀθλοφόροι ἄνοιξαν τὴν ὁδὸ τῆς ἀντιστάσεως κατὰ τῆς βίαιης ἐπιβολῆς τοῦ Μουσουλμανισμοῦ καὶ ἔγιναν φωτεινὸ παράδειγμα σὲ ὅλους τοὺς ὀρθόδοξους Χριστιανούς. Πλῆθος Χριστιανῶν, λοιπόν, ἀντιστάθηκαν ὡς πρὸς τὸ νὰ ἀλλάξουν τὴν πίστη τους ὑπὸ τὴν ἀπειλὴ θανάτου καὶ ἀνάμεσά τους βρίσκεται καὶ ἡ νεομάρτυρας ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία³. Δέκα μόλις χρόνια μετὰ τὸν θάνατό της ἀνακηρύχθηκε ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Ἅγια. Τὸ λείψανό της φυλάσσεται στὸ ἱερὸ τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῶν Ἀθηνῶν⁴.

2. Στὸ ἴδιο, σ. 14.

3. Στὸ ἴδιο, σ. 17.

4. Ἐκδόσεις Δομῆ, τόμ. 15, Ἀθῆναι, 1974⁶, σ. 283.

3. Βιογραφία

Ἡ κατὰ κόσμο Ρεγούλα⁵ ἢ Ρεβούλα (Παρασκευή)⁶ Μπενιζέλου, γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα τὸ 1522 καὶ ὑπῆρξε ἡ μοναδικὴ κληρονόμος μιᾶς ἀπὸ τὶς πλουσιότερες καὶ μεγαλύτερες Ἀθηναϊκὲς οἰκογένειες. Ἀπὸ τοὺς γονεῖς της, Ἄγγελο καὶ Συρίγα⁷, γένος ἀπὸ Παλαιολόγους τοῦ Μοριᾶ⁸, ἔλαβε ὑψηλὴ κοινωνικὴ παιδεία καὶ στοιχειώδη ἐκπαίδευση γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη⁹.

Ὅπως γράφουν ἱστορικοὶ καὶ χρονικογράφοι στὴν Ἀθήνα τοῦ 16ου αἰ. – ὅπου γεννιέται καὶ ζεῖ ἡ ἁγία Φιλοθέη – ἐπικρατεῖ φτώχεια, παιδομάζωμα, οἱ περισσότεροὶ ἄνθρωποι εἶναι

5. Φ. Δημητρακόπουλου, «Πρωτόκλητος Ἀνδρέας καὶ Ὁσία Φιλοθέη», ΕΕΦΣΠΑ, τόμ. 42 (2010-2011), σ. 15.

6. Δ. Φερούση, «Ἡ μαῖστρα τῆς Ἀθήνας», Σύναξη, τχ. 16 (Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1985), σ. 7.

7. Φ. Δημητρακόπουλου, «Πρωτόκλητος Ἀνδρέας καὶ Ὁσία Φιλοθέη», σ. 15.

8. Δ. Φερούση, «Ἡ μαῖστρα τῆς Ἀθήνας», σ. 7.

9. Φ. Δημητρακόπουλου, «Πρωτόκλητος Ἀνδρέας καὶ Ὁσία Φιλοθέη», σ. 15.

ἀμόρφωτοι καὶ ἀκόμη, ἐξάπλωση τῶν ἀσθενειῶν καθὼς καὶ ὠμὴ βία ταλαιπωροῦν τὸν λαό. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ βρίσκονται ἀκόμη ὑπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ καὶ μένουν σχεδὸν συνέχεια μέσα στὰ μικρὰ σπίτια τους καὶ ὑπομένουν. Σὲ αὐτὴ τὴν ἄφαντη, χωρὶς ἐλπίδα καὶ σκοτισμένη πολιτεία, λοιπόν, γεννιέται ἡ ἁγία Φιλοθέη¹⁰.

Μεγαλώνει μέσα σὲ ἄνετη οἰκονομικὰ ζωὴ καὶ ἀποκτᾶ πνευματικὰ χαρίσματα ποὺ θὰ τὴν ἀναδείξουν ἀργότερα σὲ κυρίαρχη μορφή, τόσο στὸν περίγυρό της ὅσο καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτόν. Ἀρχικὰ, ἀκολουθεῖ τοὺς νομιμοποιημένους τίτλους τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ἐθίμων καὶ μόνις δεκατεσσάρων ἐτῶν παντρεύεται κάποιον Ἀθηναῖο ἄρχοντα. Μετὰ ἀπὸ 3 χρόνια, 17 ἐτῶν, καὶ ἔπειτα ἀπὸ μιὰ βασανιστικὴ συμβίωση μένει χήρα. Ὁ περίγυρός της, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ κατόχους τῆς ἐξουσίας καὶ στηρίζεται σὲ δεδομένες παραδοσιακὲς ἀρχές, τὴν πιέζει νὰ ξαναπαντρευτεῖ. Ἐκείνη ὅμως ἀρνεῖται τὴ συμβατικὴ ζωὴ, παρὰ τὸ νεαρὸ τῆς ἡλικίας της, δὲν ξαναπαντρεύεται καὶ δέκα χρόνια μετὰ τὸν θάνατο τῶν γονέων της γίνεται μοναχὴ καὶ ὀνομάζεται Φιλοθέη. Χτίζει τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα, στὸν χῶρο ὅπου βρίσκεται σήμερα ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, γύρω στὰ 1551, καὶ τὸ προικίζει μὲ ὅλη της τὴν περιουσία, ποὺ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἐκείνης τῆς ἐποχῆς¹¹.

Πρέπει νὰ ἐπισημανθεῖ, διότι εἶναι σημαντικό, ὅτι ὁ Βίος καὶ ἡ Ἀκολουθία γράφτηκαν νωρὶς μετὰ τὸν θάνατο τῆς ὁσίας Φιλοθέης –μέσα στὰ πέντε πρῶτα χρόνια– σὲ καθεστῶς ἀκόμα δουλείας, γι' αὐτὸ σὲ πολλὰ σημεῖα δὲν ἀποκαλύπτο-

10. Δ. Φερούση, «Ἡ μαῖστρα τῆς Ἀθήνας», σ. 7.

11. Στὸ ἴδιο, σ. 8.

νται τοπωνύμια και όνόματα προσώπων. Άποτελεϊ όμως τήν πληρέστερη άγιολογική πηγή για τήν Άγία¹². Περαιτέρω, ύπάρχουν άξιομνημόνευτα δημοσιευμένα έγγραφα: τὸ πρῶτο εἶναι ἡ ἔκκληση τῆς Φιλοθέης πρὸς τὴ Γερουσία τῶν Ἐνετῶν, τὸ δεῦτερο εἶναι ἡ αἴτηση τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Φιλοθέης, μοναχοῦ Σεραφεῖμ Παγκάλου, τὸ τρίτο εἶναι τὸ πιστοποιητικὸ τοῦ Καθολικοῦ ἐπίσκοπου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, τὸ τέταρτο εἶναι τὸ ψήφισμα τῆς Γερουσίας καὶ τὸ τελευταῖο ἔγγραφο ἔχει σχέση μετὰ τὸ χρηματικὸ ποσὸ ποὺ ἔλαβε ὡς βοήθημα ἡ Φιλοθέη ἀπὸ τὴ Γερουσία¹³. Ἐπίσης, σώζεται ἡ Ἐπιστολὴ τῆς Φιλοθέης μοναχῆς πρὸς Ἰέρακα τὸν μέγα λογοθέτη. Πρόκειται γιὰ Ἐπιστολὴ γραμμμένη μετὰ γλαφυρότητα, ὅπου ἀντικατοπτρίζεται ἡ τότε κατάσταση τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου¹⁴. Ἀκόμη, σὲ αὐτὴ τὴν Ἐπιστολὴ ἡ Φιλοθέη ἐκφράζεται σὲ πολὺ ὀξύ τόνο γιὰ τοὺς συγχρόνους τῆς Ἀθηναίους, μετὰ τοὺς ὁποίους εἶχε ἔρθει σὲ ρήξη, προφανῶς γιὰ κτηματικὲς διαφορὲς¹⁵.

4. Τὸ ἀνεκτίμητο ἔργο τῆς

Κτίζοντας ἡ ἁγία Φιλοθέη τὸ μοναστήρι τοῦ ἁγίου Ἄνδρέα ἀρχίζει ἡ δυναμικὴ προσφορὰ τῆς, ἡ ὁποία συνεχίζεται

12. Φ. Δημητρακόπουλου, «Πρωτόκλητος Ἄνδρέας καὶ Ὅσια Φιλοθέη», σ. 12.

13. Κ. Δ. Μέρτζιου, «Ἡ Ὅσια Φιλοθέη», Ἐλληνικά, τόμ. 13, τχ. 1 (1954), σ. 122.

14. Κ. Σάθα, Βιογραφίαι τῶν ἐν τοῖς γράμμασι διαλαμπάντων Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνεγερσίας 1453-1821, ἐκδ. Κουλτούρα, 1990, σ. 194.

15. Ἐκδόσεις Δομῆ, τόμ. 15, Ἀθήναι, 1974⁶, σ. 283.

μέ τήν ἀδιάκοπη πάλη γιά παιδεία, διακονία τοῦ λαοῦ, ὑλική καί ἠθική ἀνακούφισή του. Στό μοναστήρι διδάσκονται συστηματικά τὰ γράμματα τοῦ «κοινοῦ», ἐργόχειρο, ὑφαντική καί βαφική τέχνη, ἀλλά καί μαγειρική. Τό μοναστήρι λειτουργεῖ ὡς πνευματικό καί κοινωνικό ἔργο καί ἡ Φιλοθέη προετοιμάζει τίς

κορασίδες τῆς Ἀθήνας, ἀλλά καί ὅσες ἔρχονται ἀπό μακρινές περιοχές, γιά τόν δημόσιο βίο. Στόν «παρθενῶνα» τῆς ἁγίας Φιλοθέης καταφεύγουν κνηγημένες ὑπάρξεις ἀπό Ἑλληνες καί Τούρκους. Ἐκεῖ βρίσκουν περίθαλψη καί τίς φυγαδεύει, ἐάν χρειαστεῖ, στήν Τζιά, στήν Ἄνδρο, στήν Αἴγινα ἢ στή Σαλαμίνα καί τίς προστατεύει μόνιμα.

Ἀκατάπαυστα συνεχίζει τό φιλανθρωπικό της ἔργο, προσφέροντας μεγάλα χρηματικά ποσά γιά νά ἐλευθερώσει αἰχμαλώτους, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν διάφορα ἔγγραφα. Ἐπιπλέον, τό Συναξάρι μᾶς μιλάει γιά τό εὐρύτερο φιλανθρωπικό ἔργο της, πού δυναμικά καί ὀργανωμένα υἱοθετεῖ τρόπους

κοινωνικής εργασίας, έντυπωσιακούς ακόμα και για τη σημερινή εποχή. Έκτισε νοσοκομεία και ξενοδοχεία σέ κοντινή απόσταση από τὸ μοναστήρι¹⁶ καὶ ἡ ἴδια ἐπισκεπτόταν μὲ τὴ σπλαχνικὴ ψυχὴ τῆς τοὺς ἀρρώστους, ὄχι μόνο γιὰ τὴν τροφή καὶ τὴν περίθαλψή τους, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ τοὺς λέει παραμυθητικά λόγια καὶ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου ποὺ τρέφουν τὴν ψυχὴ.

Τὰ καλὰ ἔργα τῆς ἁγίας Φιλοθέης προσείλκυσαν ἀκόμα καὶ πολλὲς Τουρκάλες τὶς ὁποῖες ἔκανε Χριστιανές. Στὸ μοναστήρι δέχθηκε πολλὲς γυναῖκες ποὺ ἦταν ἔγκυες καὶ τὶς ἔκρυψε γιὰ νὰ μὴν τιμωρηθοῦν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Καὶ ὅπως ἦταν φυσικὸ γιὰ ὅλες αὐτὲς τὶς ἀγαθὲς πράξεις τῆς καταδιώχθηκε. Ἐπιπλέον, αὐτὴ ἡ πολυσήμενη προσφορὰ τῆς ἁγίας Φιλοθέης, δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ προκαλέσει ψιθύρους συκοφαντικούς, ἔντονες διαμαρτυρίες τῶν ποικίλων συμφερόντων, ἐκβιασμοὺς καὶ τὴν ἄμεση ἀπειλὴ τοῦ Ὄθωμανοῦ κατακτητῆ. Ἔτσι λεηλατοῦν τὸ μοναστήρι, τὸ ἐρημώνουν καὶ σαμποτάρουν τὸ γεωργικὸ καὶ καλλιεργητικὸ πρόγραμμά του, βασικὸ ἔσοδο γιὰ τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τῆς Ἁγίας¹⁷.

Ἡ Φιλοθέη Μπενιζέλου στάθηκε ὀρόσημο στὴ σφαῖρα τῶν πνευματικῶν καὶ ἀναγεννητικῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐναρμονίζει τὴ διακονία τῆς μὲ τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα, ἐνῶ ἐντάσσει τὶς λύσεις τῶν προβλημάτων τῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν προβλημάτων τῆς Ἀθήνας μέσα σὲ μιὰ δικὴ τῆς «καινούρια» νομιμότητα ποὺ σφραγίζεται ἀπὸ ἔμπνευση, πίστη καὶ προσωπικὸ ἦθος. Ἡ Ἁγία σπάει πολλὰ κατεστημένα δεσμὰ τῆς κοινωνικῆς ἠθικῆς.

16. Δ. Φερούση, «Ἡ μαῖστρα τῆς Ἀθήνας», σ. 8.

17. Στὸ ἴδιο, σ. 9.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ Ἄγία ἔχει συλλάβει καθολικὰ καὶ ριζοσπαστικὰ τὸ νόημα τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς παιδείας. Γι' αὐτὸ στὶς κορασίδες δὲν προσφέρει μόνον στέγη καὶ ψωμί, ἀλλὰ τοὺς δείχνει καὶ τὰ μονοπάτια τῆς Ρωμοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, μέσα ἀπὸ τὸν Νάρθηκα τῆς Ὁρθοδοξίας¹⁸.

5. Μαρτύριο

Ἐπανελημμένως, ἡ ἄγία Φιλοθέη δεχόταν διώξεις ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὴ Γερουσία τῶν Ἐνετῶν χρηματικὴ βοήθεια πρὸς πληρωμὴ δυσβάσταχτων χρεῶν, γιὰ νὰ γλυτώσει ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι εἶχαν λεηλατήσει τὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα, εἶχαν φυλακίσει τὴν ἴδια καὶ εἶχαν διασκορπίσει τὶς μοναχὲς τοῦ μοναστηριοῦ. Ὑπῆρξε τελικὰ οἰκονομικὴ ὑποστήριξη μὲ 200 χρυσὰ νομίσματα ἀπὸ τὴν Ἐνετικὴ Γερουσία, μὲ τὰ ὁποῖα σώθηκε τὸ μοναστήρι τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα καὶ ἡ Ἄγία ἐπανῆλθε καὶ συνέχισε δριμύτερη τὸ ἔργο της¹⁹.

Ἡ δυναμικὴ τῆς παρουσίας εἶχε ξεπεράσει, πλέον, τὰ στενὰ ὅρια τῆς Ἀθήνας μὲ τὶς τέσσερις χιλιάδες ψυχὲς καὶ ἔγινε γνωστὴ στὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, στὶς παραδουνάβιες περιοχὲς, στὴν Κρήτη, στὰ Ἐπτάνησα καὶ σὲ πολλὰ νησιά τῆς Ἄσπρης Θάλασσας. Οἱ Τούρκοι, ὅμως, ἐξαγριώνονται ὄλο καὶ περισσότερο καὶ ψάχνουν εὐκαιρία νὰ κλείσουν τὸ ἀναγεννητικὸ κέντρο ποὺ δρᾷ καὶ ἀκτινοβολεῖ μπροστὰ στὰ μάτια τους καί, κυρίως, νὰ ἐξαφανίσουν τὴ Φιλοθέη.

18. Στὸ ἴδιο, σ. 10.

19. Ν. Τωμαδάκη, «Οἱ Νεομάρτυρες τοῦ Βυζαντίου», σ. 23.

Καί, δυστυχώς, παραμονή τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἄρε-
οπαγίτη, στίς 3 Ὀκτωβρίου 1588²⁰, πέντε Τοῦρκοι μπῆκαν στό
μετόχι τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα στά Πατήσια, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς
νυχτερινῆς ἀκολουθίας, ἄρπαξαν τὴν ἁγία Φιλοθέη, τὴ μαστί-
γωσαν καὶ τὴν παράτησαν σχεδὸν ἐτοιμοθάνατη. Οἱ μοναχὲς
τὴ μετέφεραν στὴν κρύπτη τῆς, στὸ σημερινὸ προάστιο τῆς
Φιλοθέης, ὅπου μετὰ ἀπὸ 139 μέρες, στίς 19 Φεβρουαρίου
1589, ἀπεβίωσε. Πέρασε ἔτσι ἡ Ἁγία στὴ χορεία τῶν νεομαρ-
τύρων, πὺ πλήρωσαν μὲ τὸ αἷμα τους τὴ δυναμικὴ, ἱεραπο-
στολικὴ παρουσία τους στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας²¹.

6. Ἐπίλογος

Ἡ ἁγία Φιλοθέη μόλις δεκαεπτὰ ἐτῶν μένει χήρα καὶ
ἀφοῦ φεύγουν ἀπὸ τὴ ζωὴ οἱ γονεῖς τῆς, μένει ἡ μοναδικὴ
κληρονόμος μιᾶς τεράστιας χρηματικῆς καὶ κτηματικῆς πε-
ριουσίας. Τότε δέχεται πιέσεις γιὰ νὰ ξαναπαντρευτεῖ, ἀλλὰ
ἡ ἴδια προτιμᾷ καὶ καταφεύγει στὴν προσευχὴ. Τότε δέχεται
ἐπίσκεψη σὲ ὄραμα τοῦ πρωτόκλητου ἀποστόλου Ἀνδρέα,
ὁ ὁποῖος τὴν καθοδήγησε στὴν ἀπόφασή τῆς νὰ μονάσει,
ἀσκώντας ὁμῶς ἓνα εἶδος φιλανθρωπικοῦ καὶ ἱεραποστολι-
κοῦ μοναχισμοῦ, κατὰ μίμηση τῆς Βασιλειάδας τοῦ Μ. Βα-
σιλείου. Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή ἀρχίζει νὰ ἀναπτύσσεται μιὰ
ξεχωριστὴ σχέση εὐλάβειας καὶ τιμῆς τῆς καθοδηγούμενης
Φιλοθέης μὲ τὸν ἀπόστολο Ἀνδρέα.

Ἡ σχέση αὐτὴ εἶναι καὶ σήμερα ἐμφανῆς ἀπὸ τὰ σωζό-
μενα μνημεῖα, πὺ οἰκοδόμησε ἡ ἴδια στὴν περιοχὴ τῆς Ἄττι-

20. Δ. Φερούση, «Ἡ μαῖστρα τῆς Ἀθήνας», σ. 9.

21. Στὸ ἴδιο, σ. 10.

κῆς καὶ τὰ εὐρήματά τους. Πιὸ συγκεκριμένα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν «παρθενῶνα», τῆ μονῆ δηλαδὴ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα ποὺ οἰκοδόμησε ἡ Ἁγία, σημαντικὰ μνημεῖα τῆς Φιλοθέης εἶναι καὶ τὰ δύο μετόχια τοῦ μοναστηριοῦ, ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα στὰ κάτω Πατήσια καὶ τὸ μετόχι τοῦ Πυρσοῦ στὴν Καλογρέζα. Σύμφωνα μὲ τοὺς Γεννάδιο καὶ Καμπούρογλου, Καλογρέζα ἀποκαλοῦσαν οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς τὴν ὁσία Φιλοθέη, ὡς ἰδιωματικὴ παραφθορὰ τοῦ κυρὰ ἢ καλόγρια, ἐνῶ Φιλοθέη ὀνομάστηκε, ἀμέσως μετὰ τὴν κοίμησή της, ὅλη ἡ εὐρύτερη περιοχὴ καὶ ἀργότερα ὁ σημερινὸς δῆμος. Ἀκόμη, τῆ μονῆ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα στὴν Πλάκα, καθ' ὑπόδειξη τοῦ Ἁγίου, ὀνόμασε «παρθενῶνα», σὲ ἀντιδιαστολὴ μὲ τὸν Παρθενῶνα τῆς εἰδωλολατρικῆς Ἀθήνας ποὺ βρίσκεται ἀπέναντι ἀπὸ τὴ μονή.

Μετὰ τὴν ἴδρυση τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους ἡ οἰκογένεια Μπενιζέλου παρέδωσε τὸ λείψανο τῆς ἁγίας Φιλοθέης στὴ Μητρόπολη Ἀθηνῶν καὶ φυλάσσεται σήμερα μέσα στὸν μητροπολιτικὸ ναὸ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ ὑπακοή φανερώνει τὸν Θεό

Ἰωάννη Μπέκου

Διδάσκωντος στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου
καὶ στὸ Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ἡ ἱστορία τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου περιγράφεται ἀπὸ τὸν εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ καὶ μάλιστα μὲ λεπτομέρειες ποὺ ἔχουν τὴν πνευματικὴ τους σημασία. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γίνεται ἄνθρωπος καὶ τὸ πρῶτο του μέλημα εἶναι ἡ ὑπακοὴ στὸν νόμο τοῦ Μωυσῆ, τὸν νόμο ποὺ ὁ ἴδιος ὡς Θεὸς εἶχε δώσει στοὺς Ἰσραηλίτες. Τόσο μὲ τὴν Περιτομὴ ποὺ ἐορτάσαμε ὅσο καὶ μὲ τὴν Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου ποὺ τώρα ἐορτάζουμε, τονίζεται ἡ σημασία τῆς ὑπακοῆς στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ ἀκόμα καὶ ὅταν αὐτὸς ποὺ ὑπακούει εἶναι ὁ ἴδιος ὁ νομοδότης Κύριος, ἀκόμα καὶ ὅταν ἀναμένεται ὁ νόμος νὰ καταργηθεῖ μὲ τὴν ἐκπλήρωσή του. Βρέφος εἶναι ὁ Χριστός, ἀλλὰ διδάσκει τὴν ὑπακοή. Διδάσκει τὴν ὑπακοὴ στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ γιατί μέσῳ τῆς ὑπακοῆς φανερώνεται ὁ Θεός. Αὐτὴ τὴ φανέρωση στὸν προφήτη Συμεὼν καὶ τὴν προφήτιδα Ἄννα γιορτάζουμε σήμερα. Αὐτὴ ἡ φανέρωση εἶναι τὸ ζητούμενο γιὰ κάθε πιστὸ Χριστιανὸ καὶ ἡ ὑπακοὴ εἶναι τὸ μέσο γιὰ νὰ φτάσει κανεὶς σὲ αὐτή.

Μὲ τὴν ἀναφορὰ μας στὴν ὑπακοὴ καὶ τὴ σημασία της, θυμόμαστε τὴν παρακοὴ τῶν Πρωτοπλάστων καὶ τίς συνέπειές της γιὰ ὀλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος. Κάθε φορὰ ποὺ γίνεται λόγος γιὰ τὴν ὑπακοὴ ἢ πράττει κανεὶς κατὰ τὸν τρόπο ποὺ ὁ Χριστὸς ὑπακούει στὸν νόμο, αὐτὸ ποὺ λέγεται καὶ αὐτὸ ποὺ πράττεται δὲν ἀφορᾶ μιὰ προσωπικὴ ἀσκητικὴ μὲ

σκοπὸ τὴν ἀτομικὴ τήρηση κανόνων καὶ ἐντολῶν. Ὁ λόγος καὶ ἡ πράξις τῆς ὑπακοῆς ἀπὸ τῆ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου συνδέθηκε μὲ τὴ μία ἀνθρώπινη φύση, τὴν κοινὴ ὄλων τῶν ἀνθρώπων φύση, ποὺ διαφθείρεται μὲ τὴν παρακοὴ καὶ γνωρίζει τὸν Θεὸ μὲ τὴν ὑπακοή. Ὁ Χριστὸς ὡς ἄνθρωπος ὑπακούει στὸν νόμο καὶ αὐτὴ ἡ ὑπακοὴ μεταβάλλει τὴν ἀνθρώπινη φύση ἀπὸ τὴν κατάσταση τῆς παρακοῆς σὲ ἐκείνη τῆς ὑπακοῆς στὸν οὐράνιο Πατέρα. Ἡ παρακοὴ στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ χαρακτήριζε τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ πρὶν τὴν ἔλευση τοῦ Κυρίου παρὰ τὶς φιλότιμες προσπάθειες τῶν πιστῶν Ἰσραηλιτῶν νὰ τηρήσουν τὸν νόμο. Ἀντίθετα, μετὰ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου ἡ ὑπακοὴ μπορεῖ πιά νὰ χαρακτηρίζει τὶς ζωὲς τῶν ἀνθρώπων καθὼς οἱ Χριστιανοὶ θὰ μποροῦν νὰ τηροῦν τὸν νόμο, τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι νὰ γνωρίζουν τὸν Θεό. Ἄς δοῦμε τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὑπακοῆς στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ ἀντλήσουμε νοήματα γιὰ τὴ ζωὴ μας.

Ὁ νόμος ἀφορᾷ ἐκείνους ποὺ ἔχουν γεννηθεῖ κατὰ τὸν ἀνθρώπινο τρόπο καὶ κατὰ τὴν ἔννοια αὐτὴ ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε καμία ἀνάγκη καὶ καμία ὑποχρέωση νὰ ὑπακούσει ἕναν νόμο ποὺ δὲν τὸν ἀφορᾷ. Ἡ σύλληψη τοῦ Χριστοῦ μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ γέννησή του ἀπὸ τὴν παρθένο Μαρία ἀποκλείουν κάθε ὑποχρέωση νὰ παρουσιαστεῖ στὸν Ναὸ μὲ τὴν Παναγία καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ νὰ προσφέρουν τὶς θυσίες ποὺ ὀριζε ὁ νόμος. Ἀλλὰ ὁ Χριστὸς, ἐπιλέγει νὰ ὑπακούσει στὸν νόμο ἐπιτελώντας ἕνα ἔργο ὑπακοῆς γιατί θέλει νὰ δείξει ὅτι μὲ τὴν ὑπακοὴ ἀλλάζουν τὰ ἀνθρώπινα δεδομένα καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση ἀπὸ τὴν κατάσταση τῆς παρακοῆς ἐπαναφέρεται σὲ ἐκείνη τῆς ὑπακοῆς. Ὁ Χριστὸς προσφέρεται στὸν Ναὸ γιὰ νὰ τηρηθεῖ καὶ νὰ ἐκπληρωθεῖ ὁ νόμος ποὺ ἐπέβαλλε τὴ θυσία ἑνὸς ζεύγους τρυγονιῶν ἢ δύο νεοσσῶν περιστεριῶν καὶ ταυτόχρονα παρουσιάζεται ὡς ὁ Μεσσίας καθὼς γίνεται τὸ μόνον βρέφος ποὺ «διανοίγει τὴν μήτρα», τὸ μόνον βρέφος ποὺ γεννιέται ἀπὸ παρθένο. Ἔτσι ἡ ὑπακοὴ γίνεται ὁ τρόπος νὰ φανερωθεῖ ὁ Θεὸς στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ὑπακοὴ εἶναι ὁ τρόπος οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν Θεὸ ποὺ εἶναι παρὼν στὴ ζωὴ τους. Ὁ Θεὸς ὡς βρέφος ἐπιδεικνύει ὑπακοὴ στὸν νόμο, γιατί ἡ ὑπακοὴ θὰ πρέπει πάντα νὰ ὑπερισχύει τῆς ἀνυπακοῆς στὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἡ προσοχὴ δὲν δίνεται στὸν νόμο ποὺ ὑπακούει ὁ Χριστὸς γιατί ὁ σκοπὸς τῆς ὑπακοῆς στὸν νόμο εἶναι ἡ φανέρωση τοῦ μυστηρίου τοῦ Θεοῦ ποὺ ἦταν κρυμμένο καὶ τώρα ἀποκαλύπτεται. Πρόκειται γιὰ τὸ μυστήριον τοῦ Δημιουργοῦ ὅλης τῆς κτίσης, τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ φανέρωσή του ἀφορᾷ προσωπικὰ κάθε ἄνθρωπο.

Ὁ Χριστὸς ὑπακούει στὸν νόμο, ὁ Συμεὼν ὑπακούει στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ νὰ ὑποδεχθεῖ τὸν Μεσσία καὶ ὁ προφήτης εἰρηνεύει μὲ μιὰ εἰρήνη πὺρὸς τὸν Θεὸς μόνον μπορεῖ νὰ προσφέρει («Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλον σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ»). Ἡ ὑπακοὴ στὸν νόμο καὶ τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ γεννάει τὴν ἐλπίδα πὺρὸς τὸν Συμεὼν νὰ διακηρύσσει ὅτι τώρα πιά μπορεῖ νὰ πεθάνει εἰρηνικά. Ἡ ἀμαρτία εἶναι πολεμοχαρὴς καὶ ἡ ἐξαφάνισή της μὲ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου ὀδηγεῖ στὴ συμφιλίωση μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης. Ὁ Συμεὼν πεθαίνει εἰρηνικά γιὰ τὴν εἰρήνη πιά εἶναι βέβαιος ὅτι οἱ ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ ὄχι μόνον γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν λαῶν γίνονται πραγματικότητα – ἢ σωτηρία τοῦ Ἰσραὴλ συμβαίνει ὅταν εἶναι ἔτοιμη νὰ συμβεῖ καὶ ἡ σωτηρία γιὰ ὅλους τοὺς λαούς. Κανένας δὲν σώζεται μόνος του. Κανείς πεθαίνει εἰρηνικά ὅταν ἔχει τὴ βέβαιη ἐλπίδα ὅτι ἔχει δεῖ τὸν Μεσσία καὶ ἐπίσης ὅτι ἡ σωτηρία γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους εἶναι γεγονός. Ὁ Συμεὼν πεθαίνει εἰρηνικά μὲ τὸ βλέμμα στὸν Θεό, στοὺς δικούς του ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους μὲ τὴ βεβαιότητα τῆς σωτηρίας τους γιὰ τὸν Χριστὸς γεννήθηκε γιὰ νὰ διδάξει μὲ τὸν λόγο του καὶ τὶς πράξεις του ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Θεὸς ὑπακούει στὸν νόμο καὶ φανερώνεται στὸν κόσμον ὡς ὁ κόσμος νὰ ἀποτελεῖ μιὰ ἐνότητα, γιὰ τὴν ἔτσι βλέπει τὸν κόσμον ὁ Θεός. Δὲν βλέπουν ἔτσι τὸν κόσμον οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι, γιὰ τὸν δὲν μποροῦν νὰ δοῦν τὴ φανέρωση τοῦ Θεοῦ, δὲν μποροῦν νὰ κατανοήσουν πῶς μὲ τὴν τήρηση τοῦ νόμου, τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, γνωρίζει κανείς τὸν Θεό, πὺρὸς ἐνώνει τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος συνεχῶς κατακερματίζεται μὲ ἄξονα τὸ ἄτομο καὶ τὰ δικαιώ-

ματά του, ἐνῶ τὴν ἴδια στιγμή οἱ ἄνθρωποι διαδηλώνουν τὴν ἀνάγκη γιὰ ἐνότητα καὶ συνεργασία.

Ὁ Χριστὸς ὑπακούει στὸν νόμο, ὁ Μεσσίας φανερώνεται μὲ μιὰ φανέρωση ποὺ φέρνει τοὺς ἀνθρώπους κοντὰ τὸν ἕναν στὸν ἄλλο, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, χωρίζει τοὺς ἀνθρώπους μεταξὺ ἐκείνων ποὺ θὰ τὸν πιστέψουν γιὰ Θεὸ τοὺς καὶ ἐκείνων ποὺ θὰ τὸν ἀρνηθοῦν. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἔτσι τὸ πρόσωπό του θὰ γίνῃ «σημεῖο ἀντιλεγόμενο», χωρίζοντας τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τοὺς ἀπίστους. Αὐτὸς ὁ χωρισμὸς δὲν ἔχει οὐδέτερο χαρακτήρα, καθὼς ἐκεῖνοι ποὺ θὰ ἀπιστήσουν θὰ στραφοῦν ἐναντίον τῆς ἀλήθειας καὶ θὰ σταυρώσουν τὸν Κύριο. Μιὰ τέτοια ἐξέλιξη πραγμάτων συνεχίζεται καὶ στίς μέρες μας μὲ ἄλλη μορφή. Ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἔχει χαρακτηριστικὰ σταύρωσης γιὰτι δὲν ταιριάζει μὲ τὴν πορεία τοῦ κόσμου. Ἐνῶ ὁ Χριστὸς θὰ φέρνει τὴν εἰρήνη μεταξὺ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἀποκαθιστώντας τίς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεό, οἱ ἄνθρωποι θὰ ἐπιλέγουν νὰ ἐνσπεύρουν τὸν πόλεμο καὶ τὴν ἀντιπαράθεση μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀρνούμενοι νὰ δοῦν στὸ πρόσωπό του τὸν Δημιουργό τους, ἀρνούμενοι νὰ δοῦν μέσα τους τὴν εἰκόνα του, συνεχίζοντας μὲ τὸν πιὸ ξεκάθαρο τρόπο τὴν ἱστορία τῆς Πτώσης. Ἔτσι κάθε πόλεμος γίνεταί ἕνας τόπος ποὺ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀπιστία τῶν ἀνθρώπων, καθὼς στὸν Θεὸ τῆς εἰρήνης ἀντιπαράθετον τὸν πόλεμο. Κάθε ἀντιπαράθεση ποὺ θὰ στρέφῃ τὸν ἕναν ἐναντίον τοῦ ἄλλου, θὰ δείχνει μὲ τὸν πιὸ εὐγλωττο τρόπο τὴν ἐκπλήρωση τῆς προφητείας τοῦ Συμεὼν ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ἀποτελεῖ «σημεῖο ἀντιλεγόμενο» καὶ σήμερα καὶ μέχρι τὸ τέλος τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας.

Ὁ Κύριος ὑπακούει στὸν νόμο, φανερώνεται καὶ οἱ ἄνθρωποι μαθαίνουν ἐπίσης ὅτι ἡ πτώση καὶ ἡ ἀνάσταση στὴ ζωὴ τους εἶναι δικὴ τους ἐπιλογή. Οἱ ἄνθρωποι συχνὰ ἀναρωτιόμαστε μὲ παράπονο γιατί, ἐνῶ δὲν φαίνεται νὰ ἔχουμε εὐθύνη, ὑφιστάμεθα τὶς συνέπειες τῆς πτώσης τῶν πρωτοπλάστων καὶ κυρίως τὴ φθορά, τὴν ἀσθένεια καὶ τὸν θάνατο. Κάθε φορὰ πού συμβαίνει κάτι τέτοιο, κάθε φορὰ πού σκεπτόμαστε ἔτσι, θὰ πρέπει νὰ συνειδητοποιοῦμε ὅτι ἔχουμε ξεχάσει ὅσα μᾶς διδάσκει ἡ Ἐκκλησία μας μὲ τὴν ἑορτὴ τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου. Γιατί ἡ ἑορτὴ μὲ τὶς προφητεῖες τοῦ Συμεὼν μᾶς μαθαίνει ὅτι κανεὶς συνεχίζει τὴν ἱστορία τῆς πτώσης καὶ μετέχει στὴν πτώση κάθε φορὰ πού ἀπιστεῖ στὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἐπιδεικνύοντας ἀνυπακοὴ στὶς ἐντολές του (« Ἴδου οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν ... πολλῶν»). Ἀντίθετα, κανεὶς ἀποκτάει αἴσθησι τοῦ τί σημαίνει ἡ ἀνάσταση τῶν ἀνθρώπων ἤδη ἀπὸ τὴ ζωὴ αὐτῆ, ὅταν πιστεύει στὸν Θεό, ὅταν βλέπει τὸν Χριστὸ καὶ ἀναγνωρίζει στὸ πρόσωπό του τὴν ἀλήθεια, ὅταν δηλαδὴ ὑπακούει στὸν νόμο του. Αὐτὴ εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐλευθερία, νὰ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος, χωρὶς ὁ Χριστὸς νὰ ἀποκαλύπτει τὸν ἑαυτό του κατὰ τὸν τρόπο πού θὰ ἀποκαλυφθεῖ στὴ δευτέρα Παρουσία, νὰ βλέπει τὰ σημεῖα ὅπως ἡ Ὑπαπαντὴ καὶ νὰ πιστεύει στὸν Θεὸ καὶ νὰ ἀνασταίνεται (« Ἴδου οὗτος κεῖται εἰς ἀνάστασιν πολλῶν»). Ἡ πλήρης ἀποκάλυψη τῆς σχέσης τῆς ὑπακοῆς μὲ τὴ φανέρωση τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀνάσταση θὰ συμβεῖ λίγο ἀργότερα μὲ τὸν πιὸ ἐμφαντικὸ τρόπο, ὅταν ὁ Χριστὸς θὰ ἐπιδείξει στὴ Γεθσημανῆ τὴν τέλεια ὑπακοὴ στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ σταυρωθεῖ, θὰ ταφεῖ καὶ θὰ ἀναστηθεῖ, δείχνοντας στοὺς ἀνθρώπους πῶς κανεὶς λυτρώνεται ἀπὸ τὴν πτώση καὶ μετέχει στὴν ἀνάσταση πού τόσο ἐπιθυμεῖ.

Ἡ ὑπακοή φανερώνει τὸν Θεὸ στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ γιὰ ἕναν ἀκόμα λόγο. Κάθε φορὰ πὺ οἱ πιστοὶ μὲ τὴ ζωὴ τους καὶ τὶς πρακτικὲς τους ὑπακούουν στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, δείχνουν νὰ κατανοοῦν ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας γιὰ τὴ γνώση καὶ τὴν ἀλήθεια εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ λόγος του, οἱ ἐντολὲς του καὶ ὄχι ὁ ἀνθρώπινος νόμος ἢ ἄλλες πηγὲς γνώσης πὺ προσφέρει στοὺς ἀνθρώπους ὁ σύγχρονος πολιτισμὸς. Ἐδῶ στὸν κόσμο τὸ μόνο πὺ κανεὶς μπορεῖ πραγματικὰ νὰ καταφέρει εἶναι νὰ προοδεύσει στὴ μάθηση τῆς γνώσης τοῦ Θεοῦ. Κάθε ἄλλη γνώση ἀπὸ ἐκεῖνες πὺ συνθέτει ὁ ἀνθρώπος θὰ ἔχει πάντα τὴν ἀξία της, ἀλλὰ δὲν θὰ μπορεῖ ποτὲ νὰ φέρει τοὺς ἀνθρώπους πὺ κοντὰ τὸν ἕναν στὸν ἄλλο, νὰ προσφέρει τὴν εἰρήνη στὶς ζωὲς τῶν ἀνθρώπων, νὰ λυτρώσει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ἀντιπαράθεση καὶ τὴν κακία. Αὐτὸ ἄλλωστε ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῆς σύγχρονης πραγματικότητας, ὅπου ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐπιστημῶν καὶ γενικότερα τῆς ἀνθρώπινης γνώσης μᾶλλον ὀδηγεῖ σὲ ὄλο καὶ μεγαλύτερη ἀποξένωση τοὺς ἀνθρώπους καὶ σὲ ὄλο καὶ λιγότερη ἀνθρώπινη ἐπικοινωνία καὶ σχέση τοῦ ἑαυτοῦ μὲ τοὺς ἄλλους καὶ σίγουρα σὲ διεύρυνση τῶν πρακτικῶν πὺ προκαλοῦν πόνο καὶ θάνατο.

Γιορτάζουμε τὴν Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου γιὰτὶ ὁ Χριστὸς ὑπακούει στὸν νόμο, ὁ νόμος ἐκπληρώνεται καὶ τὸ μυστήριο τοῦ Θεοῦ φανερώνεται καὶ οἱ ἀνθρώποι, ὄλοι ἐμεῖς, μαθαίνουμε τὸ μυστήριο τῆς ὑπακοῆς τηρώντας τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ. Κανεὶς δὲν περιμένει ποτὲ τὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν πὺ συνεπάγεται ἡ ὑπακοὴ ὅπως καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ κανεὶς δὲν φανταζόταν ὅτι ἡ τήρηση μιᾶς διάταξης τοῦ νόμου θὰ φανέρωνε τὸν Μεσσία πὺ θὰ ὀδηγοῦσε τοὺς ἀνθρώπους στὴ

λύτρωση καὶ τὴν ἀνάστασι. Κανείς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν προφήτη Συμεὼν καὶ τὴν προφήτιδα Ἄννα γιατί ἀφιερωμένοι ὅπως ἦταν στὸν Θεὸ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα, τηροῦσαν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνέμεναν ἢ ὑπακοὴ στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ νὰ τοὺς φανερώσει τὸν Κύριο. Ὅπως γνωρίζουμε οἱ προσδοκίες τους ἐκπληρώθηκαν πλήρως. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ συμβαίνει καὶ στὶς ζωές μας ὅταν οἱ προσδοκίες μας ἀφοροῦν τὴ φανέρωση τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ μας καὶ ὅταν οἱ πράξεις μας ἀντιστοιχοῦν στὴν ὑπακοὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

Ανίχνευση βυζαντινῶν στοιχείων στὴ σημερινή Πιτσιλιά*

Φαίδωνος Θ. Παπαδόπουλου

Δρος Θεολογίας – Πρώην Ἐπιθεωρητὴ Μέσης Ἐκπαίδευσης

Ἡ ἀναφορὰ σὲ κάτι, πὸν προσδιορίζεται ὡς βυζαντινό, ὀδηγεῖ συνήθως σὲ συνειρμούς, πὸν ἔχουν σχέση με τὰ διάφορα εἶδη ἐκκλησιαστικῆς τέχνης (ἀρχιτεκτονική, ἀγιογραφία, ὑμνογραφία, μουσική), πὸν ἐπεκράτησε νὰ χαρακτηρίζονται ὡς βυζαντινὰ ἢ συνδυάζεται με κάτι τὸ παραδοσιακό, πὸν εἶναι μάλιστα ἐπενδυμένο με μιὰ ἱεροπρέπεια. Ἀναμφισβήτητα, ἡ ὑπαρξὴ τέτοιων στοιχείων σὲ μιὰ περιοχὴ, ὀδηγεῖ σὲ σημαντικὰ ἱστορικὰ συμπεράσματα καὶ ἀξιολογεῖται ὡς πλοῦτος ἀπὸ καλλιτεχνικῆς, λαογραφικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ, ὡστόσο, τὴν παρούσα εἰσήγηση, αὐτὸ πὸν μᾶς ἐνδιαφέρει πρῶτιστα δὲν εἶναι ἡ ἱστορικὴ διασύνδεση τῆς περιοχῆς με ἀνθρώπους πὸν μετοίκησαν γιὰ κάποιον λόγο ἀπὸ τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, οὔτε καὶ ἡ ἀπαρίθμηση τῶν βυζαντινῶν μνημείων, πὸν ὑπάρχουν στὶς σαράντα τόσες κοινότητές της. Θεωροῦμε καὶ τὰ δύο ὡς ἰδιαίτερα σημαντικά, ἀξιολογοῦμε, ὡστόσο, ὡς πιὸ σπουδαία τὴ μέσῳ τῆς προσωπικῆς ἔρευνας διαπίστωση ὅτι στὴ σημερινὴ Πιτσιλιά ἐπιβιώνει καὶ ἀνθεῖ ἡ ζῶσα βυζαντινὴ παράδοση.

* Εἰσήγηση στὸ Συνέδριο «Ἡ βυζαντινὴ Πιτσιλιά», Κυπεροῦντα, 17 Ἀπριλίου 2013.

Ἐπικρατεῖ, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων, ἡ συνήθεια νὰ συνδέονται διάφοροι τόποι μὲ τὴ λατρεία διαφόρων θεοτήτων, κατὰ τὴν πρὸ Χριστοῦ ἐποχὴ, ἢ συγκεκριμένων Ἁγίων, μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ σύνδεση αὕτη, ἀσφαλῶς, δὲν εἶναι τυχαία, ἀλλὰ σχετίζεται πάντοτε μὲ τὴν προέλευση, τὶς μετακινήσεις καὶ γενικὰ τὴν ἱστορία τῶν κατοίκων. Τὸ γεγονός, συνεπῶς, ὅτι στὸ διαμέρισμα Πιτσιλιάς τιμῶνται, κατὰ προτίμηση, πρόσωπα ἢ γεγονότα ποὺ σχετίζονται ἄμεσα ἢ ἔμμεσα μὲ τὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἄσχετο μὲ τὴν, γιὰ μεγάλα χρονικὰ διαστήματα, ἐγκατάσταση Βυζαντινῶν στὴν περιοχή. Εἶναι, ἄλλωστε, γνωστὴ ἢ παράδοση ποὺ ἐπιμένει ὅτι τὸ χωριὸ Ἄγρος πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὴ μονὴ τοῦ Μεγάλου Ἄγρου, ποὺ βρίσκεται στὴν Κύζικο τῆς Μ. Ἀσίας, ἀφοῦ, κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς εἰκονομαχίας, 40 μοναχοὶ ἀπὸ τὴν πιὸ πάνω μονή, ψάχνοντας γιὰ καταφύγιο, φτάνουν στὴν Κύπρο καὶ ἐγκαθίστανται στὸν Ἄγρο, ὅπου κτίζουν μοναστήρι μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἄψευδεῖς μάρτυρες εἶναι οἱ δύο εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ, ποὺ χρονολογοῦνται στὸν 12ο αἰ. καὶ ἔχουν προέλευση καὶ τεχνοτροπία κωνσταντινουπολίτικη. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ σημειωθεῖ ἡ ἔτυμολογία τοῦ ὀνόματος Κυπεροῦντα ἀπὸ τὴν πληθωρικὴ παρουσία τοῦ φυτοῦ κύπερη, κατὰ τὸν τύπο τῶν βυζαντινῶν ὀνομασιῶν Πιτυοῦντα (τόπος μὲ πολλὰ πεῦκα), Κερασοῦντα, ἀλλὰ καὶ Τραπεζοῦντα καὶ Σαμψοῦντα τοῦ Πόντου.

Μελετώντας κανεὶς τὰ ἐκκλησιαστικὰ μνημεῖα τοῦ διαμερίσματος, διαπιστώνει πῶς στὸ χωριὸ Πολύστυπος ὑπάρχει ἡ μοναδικὴ μονή, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γνωστὸ μοναστήρι τῆς Καρπασίας, ποὺ εἶναι ἀφιερωμένη στὸν ἰδρυτὴ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Βυζαντίου πρωτόκλητο ἀπόστολο Ἀντρέα. Ναὸς τοῦ

ἴδιου Ἁγίου ὑπάρχει ἐπίσης στὸ χωριὸ Διβάδια. Ὁ συγκεκριμένος Ἀπόστολος ἐτιμᾶτο ιδιαίτερα στὴ Βασιλεύουσα καί, ὅπως εἶναι γνωστό, τὸ σεπτὸ του λείψανο ἦταν θησαυρισμένο στὸν ἐκεῖ ἀνεγερθέντα ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων.

Μοναδικὴ περίπτωση κοινότητας καὶ ἐξ ὧσων γνωρίζω ἐνοριακοῦ ναοῦ στὴν Κύπρο, ποὺ φέρει τὸ ὄνομα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, συναντοῦμε στὸ νότιο τμήμα τῆς περιοχῆς. Ὁ πρῶτος ἐνοριακὸς ναὸς τοῦ χωριοῦ Ζωοπηγή, τοῦ 13ου αἰ., σύμφωνα μὲ τὴν τοπικὴ παράδοση κτίστηκε ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἀρχαιότερου οἰκισμοῦ, ποὺ μετακινήθηκαν κοντὰ στὴν πηγὴ νεροῦ, ποὺ ἐντοπίστηκε μὲ θαυμαστὸ τρόπο. Περικαλλῆς ναὸς μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα, κτίσμα τοῦ 5ου αἰ., ποὺ πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ ἱαματικὴ πηγὴ ἀφιερωμένη στὴ Θεοτόκο, ὑπῆρχε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ πανηγύριζε τὴν Παρασκευὴ τῆς Διακαιησίμου.

Κάτι ἀνάλογο μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ καὶ γιὰ τὸ χωριὸ Ἅγιος Κωνσταντῖνος, στοὺς πρόποδες τῆς Παπούτσας, τὸ μοναδικὸ στὸ νησί καὶ ἀπὸ τὰ λίγα στὸν ἐλληνικὸ χῶρο, ποὺ φέρουν τὸ ὄνομα τοῦ ἱδρυτῆ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἁγίου καὶ ἰσαποστόλου Μ. Κωνσταντίνου. Τὸ χωριὸ ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ τὴν κατάκτηση τῆς Κύπρου ἀπὸ τοὺς Λουζινιανούς καὶ σὲ μεσαιωνικοὺς χάρτες σημειώνεται ὡς San Constantin. Ἐνοριακὸς ναὸς τῶν ἁγίων βασιλέων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης ὑπάρχει καὶ στὸ χωριὸ Σαράντι. Ἐξαιρετικῆς σημασίας εἶναι ἡ διαπίστωση ὅτι στὸ διαμέρισμα Πιτσιλιᾶς συναντᾶται μεγάλος ἀριθμὸς ἐνοριακῶν ναῶν ἢ ἐξωκκλησίων, ποὺ εἶναι ἀφιερωμένα στὸν μεγαλομάρτυρα Μάμαντα. Ὁ συγκεκριμένος Ἅγιος, ποὺ δὲν κατάγεται ἀπὸ τὴν Κύπρο ἀλλὰ ἔζησε καὶ μαρτύρησε στὰ τέλη τοῦ 3ου αἰ. στὴν Παφλαγονία, ἦταν κατὰ τὰ βυζαντινὰ χρόνια ὁ προ-

στάτης ἀκριτικοῦ πολεμικοῦ σώματος, τῶν Ἀπελατῶν Μαρδαϊτῶν, πού εἶχαν μάλιστα ἀποτυπωμένη τή μορφή του στό τρομερό ὄπλο τους, τὸ ἀπελατίκι. Γύρω στὸν 70 μὲ 80 αἰ. καὶ κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἀραβικῶν ἐπιδρομῶν, σῶμα Μαρδαϊτῶν πολεμιστῶν εἶχε μεταφερθεῖ στὴν Κύπρο καὶ εἶχε ἐγκατασταθεῖ στὴν περιοχὴ Μόρφου. Αὐτοὶ εἰσήγαγαν καὶ τὴν ιδιαίτερη λατρεία τοῦ προστάτη Ἁγίου τους, ἡ ὁποία μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καὶ τὶς πληθυσμιακὲς μετακινήσεις πρὸς τὴν ἐνδοχώρα, διαδόθηκε καὶ στὴν περιοχὴ Πιτσιλιάς, μεγάλο μέρος τῆς ὁποίας ὑπάγεται γεωγραφικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ στὴ Μόρφου. Πέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἅγιος Μάμας καὶ τὸν Ξυλιάτο, πού βρίσκονται στὶς παρυφῆς τῆς Πιτσιλιάς, ναοὶ ἢ ζωκκλήσια τοῦ Ἁγίου ὑπάρχουν στὶς κοινότητες Ἀληθινοῦ, Ἁγίου Θεοδώρου καὶ ἀλλοῦ. Ἡ πλέον ἀξιόλογη βρίσκεται στὸν Λουβαρᾶ καί, σύμφωνα μὲ τὴν κτητορικὴ ἐπιγραφή στὸν δυτικὸ τοῖχο, οἰκοδομήθηκε τὸ 1455, ἐνῶ ὁ ζωγράφος τῆς εἶναι ὁ ἴδιος πού τοιχογράφησε καὶ τὸν ναὸ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Ἀγιασμάτι στὴν Πλατανιστάσα. Σημειώνουμε ἐπιπρόσθετα ὅτι ὁ ἅγιος Μάμας εἰκονίζεται, σὲ τοιχογραφίες ἢ φορητὲς εἰκόνες, σὲ ὄλους τοὺς ναοὺς τῆς περιοχῆς.

Πολλοὶ ναοί, ἐπίσης, τιμῶνται στὸ ὄνομα τοῦ προφήτη Ἡλία, ἐνὸς ιδιαίτερα προσφιλοῦς Ἁγίου ἀνάμεσα στοὺς Ποντίους, οἱ ὁποῖοι συνήθιζαν νὰ προσφέρουν σὲ ὅσους προσέρχονταν στὴν ἐτήσια πανήγυρῃ του, βρασμένο κρέας, τὸ γνωστὸ μὲ τὸ ὄνομα κουρμπάνι. Τέτοιοι ναοὶ ὑπάρχουν στὰ Ἀγρίδια, στὸν Ἅγιο Θεόδωρο, στὸν ὁμώνυμο οἰκισμὸ τῆς Συκόπετρας καὶ ἀλλοῦ.

Ὁ ναὸς ἢ ἡ μονὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τοῦ Ἀγιασμάτι, συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στὰ σπουδαιότερα μνημεῖα τῆς το-

πικῆς θρησκευτικῆς κληρονομιάς, ἀλλὰ καὶ τῆς παγκόσμι-
 ας πολιτιστικῆς, ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ δέκα προστατευόμενα ἀπὸ
 τὴν ΟΥΝΕΣΚΟ μνημεῖα. Εἶναι κατάλοιπο ὁμώνυμης μονῆς,
 ὅπως μαρτυρεῖ ἐπιγραφή, ποὺ εὐρίσκεται στὸ ἐσωτερικὸ
 του, πάνω ἀπὸ τὴ νότια εἴσοδο. Ἰδρύθηκε κατὰ τὶς ἀρχές τοῦ
 9ου αἰ., ἐνῶ ὁ σημερινὸς σωζόμενος ναὸς «ἀνοικοδομήθη ἐκ
 βάρων», κατὰ τὸν 15ο αἰ., μὲ ἔξοδα τοῦ πρωθιερέα Πέτρου
 Περάτη. Ὁ κτήτορας τῆς μονῆς, κατὰ τὴν ἐπικρατέστερη
 ἄποψη, προερχόταν ἀπὸ τὴν περιοχὴ Πέραν τῆς Κωνστα-
 ντινούπολης, ἐνῶ, σύμφωνα μὲ τὸν ἱστορικὸ τῆς Ἀλώσεως
 Δοῦκα, στὴ μικρασιατικὴ ἀκτὴ ὑπῆρχε τόπος μὲ τὴν ὀνομα-
 σία Ἁγιασμάτι. Τόσο τὸ ἐπώνυμο τοῦ πρωθιερέα Πέτρου, ὅσο
 καὶ ἡ ὀνομασία τῆς μονῆς ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνοικοδόμησή της λίγο
 μετὰ τὴν ἄλωση τῆς βασιλεύουσας, ἀποτελοῦν τεκμήρια τῆς
 σχέσης τῆς περιοχῆς μὲ τὸ Βυζάντιο. Ἀξίζει ὅμως ἰδιαίτε-
 ρὰ σημειωθεῖ ὅτι, ἀνάμεσα στὸν πλούσιο ἀγιογραφικὸ διά-
 κοσμο τοῦ ναοῦ, δεσπόζει ἡ παράσταση τῆς Παναγίας, ποὺ
 εἶναι ὄρθια, δεομένη καὶ ντυμένη ὡς βυζαντινὴ αὐτοκρατό-
 ρισσα. Δεσπόζουν, ἐπίσης, οἱ παραστάσεις ποὺ σχετίζονται
 μὲ τὴν εὑρεση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τὸ ὄραμα τοῦ Μ. Κων-
 σταντίνου καὶ τὴν πορεία του πρὸς τὴ Ρώμη, τὸ θαῦμα τοῦ
 ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ στὶς Χώναις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ οἱ εἰκόνες
 τῶν βυζαντινῶν μελωδῶν Ρωμανοῦ καὶ Θεοφάνη, καθὼς καὶ
 τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου, ποὺ ἐτιμῶντο ἰδιαίτερα στὴν
 Κωνσταντινούπολη. Οἱ πιὸ πάνω παρατηρήσεις, σὲ συνδυ-
 ασμὸ μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι στὶς περισσότερες ἀγιογραφημένες
 ἐκκλησίες τῆς Πιτσιλιάς ἢ Θεοτόκος ζωγραφίζεται στὸν τύπο
 τῆς Βλαχερνιώτισσας, συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἄποψης γιὰ με-
 ταλαμπάδευση τῆς βυζαντινῆς παράδοσης στὴν περιοχὴ.

Παναγία τοῦ Ἄρακα

Τὰ ἴδια ἐν πολλοῖς μπορεῖ νὰ εἰπωθοῦν καὶ γιὰ τὴν Παναγία τοῦ Ἄρακα, πὺ βρῖσκεται στὰ Λαγουδερὰ καὶ ἐπίσης συγκαταλέγεται ἀνάμεσα στὰ μνημεῖα τῆς ΟΥΝΕΣΚΟ. Ὁ ναὸς ἢ ἡ μονὴ τοῦ Ἄρακα, κτίσμα τοῦ 12ου αἰ., παρουσιάζει αὐθεντικὰ βυζαντινὰ ἀρχιτεκτονικὰ στοιχεῖα καὶ μοναδικὲς τοιχογραφίες τῆς ὑστεροκομνήνειας περιόδου, πὺ προέρχονται πιθανότατα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοδώρου τοῦ Ἀψευδοῦς, πὺ ἔχει ἀγιογραφήσει καὶ τὴν Ἐγκλείστρα τοῦ ἀγίου Νεοφύτου.

Τὰ ὑπόλοιπα δύο μνημεῖα τῆς παγκόσμιας πολιτιστικῆς κληρονομιάς βρῖσκονται στὸ Παλαιχώρι (ἐκκλησία τοῦ Σωτήρος) καὶ στὸ Πελένδρι (ναὸς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ). Τὸ πρῶτο χτίστηκε στὶς ἀρχές τοῦ 16ου αἰ. καὶ κοσμεῖται ἐσωτερικὰ μὲ

Ἐκκλησία Μεταμορφώσεως Σωτήρος, Παλαιχώρι

Ναός Τιμίου Σταυροῦ, Πελένδρι

μιά ολοκληρωμένη σειρά τοιχογραφιών τῆς μεταβυζαντινῆς περιόδου, μὲ χαρακτηριστικὰ στοιχεία τῆς παλαιολόγειας σχολῆς καὶ ἴδια θέματα μὲ αὐτὰ ποὺ ὑπάρχουν στὸ Πρωτάτο καὶ τὴ μονὴ Βατοπεδίου στὸ Ἅγιον Ὄρος. Ὁ ναὸς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ κτίστηκε τὸν 110 αἰ. καὶ ἀγιογραφήθηκε στὰ τέλη τοῦ 12ου. Οἱ τοιχογραφίες, ποὺ καλύπτουν τὸ ἐσωτερικὸ του, ἀποτελοῦν ἐξαιρετὰ δείγματα βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς μνημειακῆς ζωγραφικῆς.

Ἰδιάζον χαρακτηριστικὸ τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς στὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ἦταν ἡ ὑπαρξὴ μεγάλου ἀριθμοῦ μοναστηριῶν, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα βρίσκονταν στὴν περιοχὴ τῆς πρωτεύουσας. Κάτι ἀνάλογο παρατηρεῖται καὶ στὴν ὄρσειρὰ τοῦ Τροόδου, ὅπου ἀνήκει καὶ ἡ Πιτσιλιά, στὴν ὁποία, «σὲ κάθε δεῦτερο βῆμα», ὅπως σημειώνει περιηγητῆς τοῦ 19ου αἰ., συναντᾶς ἓνα μοναστήρι. Τέτοια μοναστήρια, πέρα ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα τοῦ Ἁγιασμάτι, τοῦ Ἄρακα καὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μεγάλου Ἄγρου, σημειώνονται ἡ Παναγία ἡ Ἰαματικὴ στὸν Ἄρακαπᾶ, ἡ Παναγία ἡ Ποταμίτισσα ἀπὸ τὴν ὁποία προέρχεται καὶ ἡ ὀνομασία τοῦ σημερινοῦ ὀμώνυμου χωριοῦ, ἡ Παναγία ἡ Καρδακιώτισσα, Καρδάτζιν ἢ Καρδδάτζιν, στὸ Πελένδρι κατὰ τὸν Νεοκλῆ Κυριαζῆ, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητά στὴν Ἄλωνα καὶ ἄλλα, ἐρειπωμένα, στὸν Δουβαρᾶ, στὴ Διερῶνα καὶ ἄλλοῦ.

Ἀρκετὲς καὶ σημαντικὲς εἶναι οἱ λατρευτικὲς ἰδιομορφίες, ποὺ εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ διαπιστώσω προσωπικὰ κατὰ τὶς ἐπισκέψεις μου σὲ χωριὰ τοῦ λευκωσιάτικου τμήματος τῆς περιοχῆς Πιτσιλιάς. Ὡς τέτοια μπορῶ νὰ ἀναφέρω, γιὰ τοὺς ἀσχολούμενους μὲ τὴ ψαλτικὴ, τὴν ἀκριβῆ τήρηση τοῦ Τυπικοῦ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τοῦ

Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, στο σημείο τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου, πού ὀνομάζεται «ἡ τάξις τοῦ ἑωθινοῦ». Στόν Ἀσκᾶ καί σέ ἄλλα χωριά τῆς περιοχῆς, ἀντίθετα μέ ὅ,τι συνηθίζεται στήν ὑπόλοιπη Κύπρο, οἱ καταβασίες ψάλλονται πρὶν ἀπὸ τὸ ἑωθινὸ εὐαγγέλιο, ἐνῶ καί οἱ ὠδὲς τῶν κανόνων συνηθῶς ψάλλονται ἀντὶ νὰ ἀναγινώσκονται.

Ἡ συνήθεια νὰ τελεῖται περιοδικὰ ἡ θεία Λειτουργία τῆς Κυριακῆς ἢ ἄλλες ἀκολουθίες σέ ἄλλους ναοὺς ἢ παρεκκλήσια, ἐκτὸς τῶν κεντρικῶν ἐνοριακῶν ναῶν, δὲν εἶναι ἐπίσης ἄγνωστη στήν περιοχή καί προσιδιάζει πρὸς τὴ βυζαντινὴ παράδοση τῆς λειτουργίας διαφόρων ναῶν καί παρεκκλησιῶν ἢ τῆς τέλεσης ἀγρυπνιῶν ἢ παρακλήσεων, μέ τὴν εὐκαιρία τῆς μεταφορᾶς λειψάνων ἢ σέ περιπτώσεις πολέμων καί θεομηγιῶν. Ἀναφέρουμε ὡς παραδείγματα τὴ Λειτουργία τῆς ἀγίας Παρασκευῆς ἢ Χριστίνης στόν Ἀσκᾶ κατὰ τὴ Β΄ Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν καί τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, στοῦ ἴδιου χωριό, κατὰ τὶς Κυριακὲς τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, ὅπως καί τοῦ βυζαντινοῦ ναοῦ τοῦ ἀγίου Γεωργίου στοῦ Παλαιχώρι καί τὴν τέλεση τῶν παρακλήσεων τοῦ δεκαπενταυγούστου στόν Χρυσοσώτηρο τῆς Κυπερούνας. Οἱ ἱερὲς αὐτὲς μετακινήσεις, πού στοχεύουν καί στόν ἀγιασμό τοῦ χώρου μέσα στόν ὁποῖο ἐγκαταβιοῦν καί κινοῦνται οἱ πιστοί, κορυφώνονται κατὰ τὶς Κυριακὲς τοῦ Πεντηκοσταρίου, κατὰ τὶς ὁποῖες οἱ ἀκολουθίες κατακλείονται ἀπαραίτητα μέ τὴ λιτή, πού στίς περισσότερες περιοχὲς τῆς Κύπρου περιορίζεται στίς τρεῖς πρῶτες μέρες τῆς Διακαινησίμου. Ἡ πρακτικὴ αὐτὴ ὑπενθυμίζει σαφῶς τὸ τυπικὸ τῆς προόδου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, πού γιορτάζεται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μας τὴν 1η Αὐγούστου καί σχετίζεται μέ τὴ διάσωση τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τοὺς Ἀραβες, κατὰ τὸν

120 αἰ. Σὲ ἔνδειξη εὐγνωμοσύνης γιὰ τὴ νίκη καθιερώθηκε, ἀπὸ τότε, νὰ περιφέρεται ὁ Τίμιος Σταυρὸς σὲ ὅλες τὶς ἐνορίες τῆς Κωνσταντινούπολης, γιὰ νὰ εὐλογεῖται ὀλόκληρη ἡ πόλη καὶ οἱ κάτοικοί της νὰ ἀντλοῦν δύναμη καὶ εὐλογία.

Ἐξόχως χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωση τῆς λιτανείας τῆς Δαμπροτρίτης στὸ χωριὸ Ἀγρός, ἡ ὁποία παραλληλίζεται μὲ τὴν ἀντίστοιχη τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας τῆς «φοβερᾶς προστασίας» τῆς Μονῆς Κουτλουμουσίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Γιὰ τὴ λιτανεῖα αὐτὴ ἔχουν δημοσιευθεῖ μεταξύ ἄλλων τὰ ἐξῆς: «Ὅλοι οἱ χωριανοὶ βρίσκονται πρὶν τὶς 4 τὸ πρωί, στὴν μεγάλη ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας. Ἀρχίζει ἡ λιτανεῖα στὶς 4 τὸ πρωὶ ὅπου θὰ γυρίσουν ὅλο τὸ χωριό, μιὰ διαδρομὴ 10 χιλιομέτρων. Δύσκολη διαδρομὴ καὶ γιὰ τὸν ὅποιο δισταγμὸ, ἡ συμβουλὴ ἀπὸ κάποιον ἀγνὸ ἄνθρωπο τοῦ χωριοῦ «τῆλαι νὰ μὲν θέλεις, σπρώχνει σε ἡ Παναγία».

Οἱ Χριστιανοὶ παραδοσιακὰ καὶ σὲ ἔκφραση τῆς ἀκλόνητης πίστεως τους στὴν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου καὶ σύμπαντος τοῦ ἀνθρώπινου γένους, τελοῦσαν τὶς ἀκολουθίες τους στοὺς χώρους, ποὺ ἐνταφίαζαν τοὺς κεκοιμημένους ἀδελφούς τους. Μάρτυρες τοῦ γεγονότος οἱ κατακόμβες, ποὺ ἦσαν σὺν τοῖς ἄλλοις κοιμητήρια καὶ τὰ ἀμέτρητα μαρτύρια, οἱ ἱεροὶ ναοὶ δηλαδὴ πού, μετὰ τοὺς διωγμούς, κτίστηκαν πάνω ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων, σὲ ὅλες τὶς περιοχὲς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ εὐλογημένη αὐτὴ πρακτικὴ ἀκολουθήθηκε καὶ στὴν πατρίδα μας, μέχρι καὶ τὴν ἐποχὴ τῆς Ἀγγλοκρατίας ὁπότε, μὲ εἰδικὸ νόμο, δημιουργήθηκαν τὰ νέα κοιμητήρια. Ἡ μοναδική, παγκυπρίως, πρακτικὴ τῶν κατοίκων τῆς Πιτσιλιάς νὰ συνοδεύουν τὴν τέλεση μνημοσύνων στοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς, μὲ διανομὴ κολλύβων καὶ κέρασμα ζιβανίας

στον περίβολο, άπηχεί άκριβώς αύτή τήν πίστη και άποπνεί βυζαντινή θρησκευτικότητα και παραδοσιακότητα.

Ένδεικτική τής άφοσίωσης τών κατοίκων τής Πιτσιλιās στην παράδοση είναι και ή έμμογή σημαντικού άριθμού πιστών, πού συγκροτοϋν μάλιστα ιδιαίτερες ένορίες, στη διατήρηση τοϋ παλαιοϋ ήμερολογίου. Άσφαλώς, δέν άγνοοϋμε ότι στο ζήτημα αύτό παρουσιάζονται κανονικής και έκκλησιολογικής φύσεως προβλήματα, τά όποια ώστόσο δέν είναι τής παρούσης. Άξίζει, πάντως, νά σημειωθεί ότι παρόμοιο φαινόμενο παρατηρείται σε όρεινες περιοχές τής Έλλάδας, όπως ή Βερδικοϋσα Έλασσόνας και ό Κολινδρός Πιερίας, πού διαθέτουν έντονα άρχιτεκτονικά και άλλα βυζαντινά χαρακτηριστικά.

Ο κοινωνικός βίος γενικά και ή προσωπική συμπεριφορά τοϋ κάθε άνθρώπου ειδικότερα δέν είναι άσχετα πρós τή θρησκευτική ζωή άφοϋ, σύμφωνα με τήν όρθόδοξη θεολογία, τó ήθος εκάστου άντιστοιχεί στη σχέση του με τόν Χριστό και τή ζωή τής Έκκλησίας. Στα χωριά τής Πιτσιλιās ή σχέση τών κατοίκων με τήν ένορία είναι έμφανής και έπαληθεύεται στην πράξη άπό τó γεγονός τής ύπαρξης πολλών, κατ' αναλογία πληθυσμοϋ, μοναχών και μοναζουσών σε μοναστήρια τής Κύπρου ή τοϋ έξωτερικοϋ και άρκετών άνθρώπων, πού άσχολοϋνται με τή βυζαντινή μουσική ή άγαποϋν νά πλαισιώνουν τά αναλόγια τών ένοριακών ναών. Άπό τήν παρουσία μεγαλύτερου, άπ' ό,τι σε άλλες περιοχές, άριθμοϋ άνδρών κατá τις ακολουθίες και άπό τήν ιεροπρέπεια σε ό,τι άφορά τήν ένδυμασία, τή θέση και τή στάση στον χώρο τοϋ ναοϋ. Άκόμη, άπό τήν εύλογημένη συνήθεια τής θυμιάσης τών σπιτιών ως συνέχειας τής σύναξης στον ναό, όπως συμπε-

ραίνω από τόν μεγάλο αριθμό ατόμων και τή συχνότητα με τήν όποία αυτά ζητούσαν και λάμβαναν κλαδιά έλιās, από τὸ ιερὸ τοῦ Τιμίου Προδρόμου Ἀσκᾶ, ὅπου ἦταν φυλαγμένη ἀπό τήν Κυριακή τῶν Βαΐων.

Ἡ φιλοξενία τῶν κατοίκων, ὅπως τήν ἔχω βιώσει προσωπικά, δίκαια μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς ἀβραμιαία και εἶναι βέβαιο ὅτι ἐμπνέεται ἀπό τὰ ἴδια βιβλικά και ἀγιολογικά παραδείγματα, πού καθοδηγοῦσαν τοὺς Βυζαντινοὺς, ἀπό τὸν αὐτοκράτορα μέχρι τὸν τελευταῖο πολίτη. Στήν Πόλη ὑπῆρχαν ξενῶνες γιά τή φιλοξενία τῶν ἐπισκεπτῶν και ἰδρύματα γιά τοὺς ἀναγκασμένους ἐνῶ, ὅπως ἔχει γραφεῖ και ἀποδίδει ἄριστα τὸ πνεῦμα συναλληλίας πού ἐπικρατοῦσε, «οὐδεὶς τῶν ἐμπόρων κατόρθωσε ποτέ νὰ πλουτήσῃ». Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο προσφέρονται ἀπλόχερα στήν κακοτράχαλη Πιτσιλιά τὰ φουντούκια και ἀμύγδαλα, πού με τόσο κόπο μαζεύονται, ἐνῶ τὸ κέρασμα με γλυκὸ καρυδάκι ἢ κυδωνόπαστο εἶναι περισσότερο ἐκδήλωση ἀγάπης παρά κοινωνικότητας.

Ἀπὸ τή μακρὰ συναναστροφή μου με τοὺς μακαριστοὺς Ἀντρέα Καραολῆ και Ἀχιλλέα Ἀσκώτη, γνωστοὺς ἀγωνιστὲς τῆς ΕΟΚΑ, ἔμαθα ἀπὸ πρῶτο χέρι πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ πού εἶχα διαβάσει γιά τὸ ἔπος τοῦ 1955-59. Κυρίως ὅμως κατόρθωσα νὰ ἐπιβεβαιώσω τήν ἀποψη ὅτι τὸ ἥρωικὸ φρόνημα τῶν ἀγωνιστῶν μας ἦταν ἀπότοκο τῆς μεγάλης και ἔμπρακτης πίστεως και ἀφοσίωσῆς τους στήν ὀρθόδοξη παράδοση. Ἡ ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, πού ἀρχίζει με τὰ συναξάρια τῶν Χριστιανῶν μαρτύρων, περιλαμβάνει τὰ κατορθώματα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, τοῦ Βουλγαροκτόνου, τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου και ἄλλων. Ἴσως, ὅμως, νὰ εἶναι ἀγνωστο στοὺς πολλοὺς ὅτι τὸν θρόνο τῆς Βα-

σιλεύουσας κόσμησαν 52 αυτοκράτορες, και πολύ περισσότεροι πατριάρχες, που συγκαταλέγονται στο άγιολόγιο της Ἐκκλησίας μας. Ἐχοντας υπόψη αυτό το γεγονός, αλλά και όσα έχουν προαναφερθεί για τη θρησκευτικότητα των κατοίκων της περιοχής Πιτσιλιάς, δὲν ἀποροῦμε γιατί ἡ συμβολή των χωριῶν της στον ἀπελευθερωτικό ἀγώνα, ὑπῆρξε συντριπτικά μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη οποιασδήποτε ἄλλης περιοχῆς τῆς Κύπρου. Εἰπώθηκε και εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ ἐλευθερία «θέλει», ἐκτὸς ἀπὸ «τόλμη» «καὶ ἀρετὴν». Εἶναι προφανές ὅτι αὐτὴ ἡ ἀρετὴ σφυρηλατήθηκε στους κόλπους τῆς πιτσιλιώτικης ἑλληνόψυχης οἰκογένειας και σὶς ἐνορίες των Χανδριῶν, τῆς Κυπερούνας, τοῦ Παλαιχωρίου, τοῦ Πολυστύπου και των ἄλλων χωριῶν τῆς περιοχῆς.

Φέρνοντας στον νοῦ μου αὐτὴ τὴ στιγμή τὴ σκηνὴ πού, εὑρισκόμενος στὴν Παπούτσα και συγκεκριμένα στὴ διασταύρωση πρὸς Ἅγιο Θεόδωρο, ἄκουγα τὸν μακαρίτη τὸν Ἀχιλλέα Ἀσκώτη νὰ μοῦ περιγράφει σκηνές τοῦ ἀγώνα και ἔχοντας ἐν τῷ μεταξύ μελετῆσει, για τὶς ἀνάγκες αὐτῆς τῆς εἰσήγησης, στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἱστορία, τὴ γεωγραφία και τὰ μνημεῖα τῆς περιοχῆς, ὀδηγοῦμαι ἀναπόφευκτα σὲ ἕναν συνειρμὸ πὸν σχετίζεται μὲ τὸ ἐξῆς: Ἡ Κωνσταντινούπολη λέγεται και Ἐπτάλοφος, λόγω τῆς ἀνοικοδόμησῆς της σὲ ἰσάριθμα ὑψώματα. Ἐπτὰ ὑψώματα, ὅπως ἔχω διαβάσει, περιβάλλουν και τὸν Ἅγιο Θεόδωρο, σὸ καθένα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχε κτιστεῖ ἑκκλησία. Καί, σημειολογικά, τὸ ὄνομα τοῦ χωριοῦ ὀφείλεται στον μεγαλομάρτυρα Θεόδωρο τὸν Στρατηλάτη, ἀξιωματικό τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ, ἀπὸ τὰ Εὐχάιτα τῆς Γαλατίας τῆς Μ. Ἀσίας, πὸν μαρτύρησε γύρω σὸ 330.

Φιλακολουθία, φιλοξενία, φιλοπατρία, ἐργατικότητα, εὐθύτητα εἶναι τὰ στοιχεῖα, ποὺ συνθέτουν τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐνάρετου ἀνθρώπου, ὅπως τὸν γνωρίσαμε ἱστορικὰ στὴν Αὐτοκρατορία τῶν μεγάλων ἀγίων, μαρτύρων, βασιλέων, πατέρων, ἀσκητῶν, ἱεραποστόλων, ποὺ χάρη σ' αὐτὰ κατόρθωσε νὰ μεγαλοουργήσει, νὰ λάμψει καὶ νὰ φωτίσει τὴν οἰκουμένη γιὰ ἔντεκα αἰῶνες. Αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς, αὐτὸς ὁ ἐνάρετος βίος, ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιβιώνει σὲ περιοχὲς ὅπως ἡ Πιτσιλιὰ καὶ δὲν θὰ ἐκλείψει γιὰ ὅσο θὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ ζοῦν τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὴ Ρωμισύνη στὴν καθημερινότητά τους.

Εἶχα τὴν ἀπορία, πῶς εἶναι δυνατὸ ἄνθρωποι, ὅπως οἱ κάτοικοι τῆς Πιτσιλιᾶς, ποὺ ἀναγκάζονται καθημερινὰ νὰ σκάβουν ἢ νὰ τρυγοῦν ἀμπέλια καὶ ἀμυγδαλιὲς φυτεμένα σὲ γκρεμοὺς καὶ πέτρες, νὰ βρίσκουν καιρὸ γιὰ ὀτιδήποτε ἄλλο καὶ μάλιστα νὰ γεμίζουν τὶς ἐκκλησίες. Τὴν ἀπάντηση δίνει ὁ ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης, στὸν ναὸ τοῦ ὁποῖου βρισκόμαστε. Οἱ γυναῖκες ἀπὸ τὸ χωριό του, τὰ Φάρασα, ἂν καὶ ἀγράμματες διακρίνονταν γιὰ τὴν πνευματικότητά τους. Καὶ ὅταν καμιά τους πῆγαινε σὲ κάποιο σπίτι γιὰ καφέ καὶ ὑποδείκνυε στὴν οἰκοδέσποινα ὅτι τὸ τραπεζομάντηλο, γιὰ παράδειγμα, ἦταν βαλμένο στραβά, ἐκείνη τῆς ἀπαντοῦσε: «ἐμποδίζει τὴ μετάνοιά σου;». Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ φιλοσοφία καὶ εἶναι καλὰ γνωστὴ στοὺς Πίτσιλλους. Ψυχὴ καὶ Χριστὸς, θρησκεία καὶ πατρίδα. Μὲ αὐτὰ ζεῖς αἰῶνια. Μὲ τὰ ὑπόλοιπα, ἀπλὰ ὑπάρχεις.

Ὁμιλία στὴν εἰς διάκονο χειροτονία τοῦ Κωνσταντίνου Κουμίδη (Ἱερὸς Ναὸς Μεταμορφώσεως, Πέρα Χωριό, 5 Νοεμβρίου 2023)

Μητροπολίτου Τριφυθοῦντος Βαρνάβα

Ἄγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Ο ἀπόστολος Παῦλος στὸ σημερινὸ ἀνάγνωσμα, γράφει στοὺς Γαλάτες γιὰ κάποιους, οἱ ὅποιοι στὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔπαιρναν διαφορετικὴ θέση ἀπὸ αὐτὸν καὶ ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Ἐκκλησία στὸ θέμα τῆς ἀναγκαιότητος τῆς περιτομῆς, γιὰ ὅσους Ἐθνικούς (δηλαδὴ τοὺς μὴ Ἑβραίους) εἰσέρχονταν στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Τὸ θέμα βέβαια τῆς ἀναγκαιότητος ἢ μὴ τῆς περιτομῆς δὲν ὑφίσταται σήμερα γιὰ ἐμᾶς, ἀλλὰ ἀξίζει νὰ ἐστιάσουμε τὴν προσοχή μας στὰ κίνητρα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων: «ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται». Δηλαδή, «Ὅσοι θέλουν νὰ φανοῦν εὐπρόσωποι καὶ νὰ ἀρέσουν στοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου διὰ πράγματα ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὴν σάρκα, αὐτοὶ σᾶς πειθαναγκάζουν νὰ περιτέμνεσθε, ὅχι ἀπὸ πεποιθήση εἰς τὴν ἀξίαν τῆς περιτομῆς, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴ καταδιώκονται ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους ἐξ αἰτίας τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ». Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ ἐπιθυμία κάποιων νὰ ἀρέσουν στοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τὰ ἔχουν καλὰ μαζί τους, τοὺς ἔκανε νὰ μὴν συντάσσονται μὲ τὴν κοινὴ δι-

δασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, «ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται». Ἀντίθετα, δίδασκαν αὐτὸ ποὺ θὰ τοὺς ἐξασφάλιζε τὴν ἡσυχία τους, τὴν ἀποδοχὴ τῶν τότε Ἑβραίων, τὴν εὐαρέσκειά τους καὶ κυρίως αὐτὸ ποὺ θὰ τοὺς ἀπάλλασσε ἀπὸ ὁποιοσδήποτε φασαρίες καὶ διωγμούς. Ἀκολούθως, ὁ Ἀπόστολος σημειώνει καὶ ἓνα ἄλλο κίνητρο γιὰ αὐτὴ τὴν ὁμάδα τῶν ἀνθρώπων: «θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχῶνται». Στὴ σημερινὴ γλῶσσα καὶ στὰ σημερινὰ δεδομένα θὰ λέγαμε ὅτι διδάσκουν αὐτὰ ποὺ διδάσκουν, ὥστε νὰ δημιουργοῦν ὁμάδες ὁπαδῶν, γιὰ τίς ὁποῖες μετὰ θὰ παρουσιάζονται ὡς μεγάλοι καθοδηγητὲς καὶ διδάσκαλοι.

Ἀπέναντι σὲ αὐτὰ, ὁ Ἀπόστολος δὲν παραθέτει ἐπιχειρήματα, ἀναλύσεις ἢ φιλοσοφίες, ἀλλὰ ἓνα μόνο πρᾶγμα: τὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ. «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται καὶ ἐγὼ τῷ κόσμῳ». Εὐχομαι, λέγει (σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ στάση τὴν ὁποία περιέγραψε) νὰ μὴν ἔχω κάτι ἄλλο νὰ καυχῶ (οὔτε γιὰ τοὺς ὁπαδούς μου, οὔτε γιὰ τὴν εὐημερία μου, οὔτε γιὰ τὴν καλὴ μου εἰκόνα στοὺς ἀνθρώπους, οὔτε γιὰ τίς διδασκαλικές μου ἰκανότητες), παρὰ μόνο γιὰ ἓνα πρᾶγμα: τὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ. Τὸ νὰ μπορεῖς ὅμως, νὰ καυχιέσαι γιὰ τὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι μιὰ ὠραία διατυπωμένη φράση, ἢ ἓνα μεγαλόστομο σύνθημα.

Παρακάτω ὁ Ἀπόστολος δίνει τὰ τεκμήρια αὐτῆς τῆς καύχησης: «ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω». Τὰ στίγματα αὐτά, τὰ ἀπαριθμεῖ σὲ ἄλλη Ἐπιστολή: «τρὶς ἐραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποιήκα, ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις ληστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν,

κινδύνους ἐν πόλει, κινδύνους ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνους ἐν θαλάσῃ, κινδύνους ἐν ψευδαδέλφοις». Αὐτὰ εὐχεται ὁ ἀπόστολος Παῦλος νὰ εἶναι τὸ μοναδικὸ καύχημά του. Καὶ ἀφοῦ ἀντιπαρέβαλε τὶς δύο αὐτὲς στάσεις καταλήγει: «καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος». Καταθέτει ξεκάθαρα τὴ γνώμη του, ποὺ ἰσχύει γιὰ κάθε ἐποχὴ ἀναλογικὰ: μόνο ὅσοι ἐπιλέγουν τὸν σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ (μὲ ὅσα αὐτὸς ὁ σταυρὸς συνεπάγεται σὲ κάθε διαχρονικὴ περίσταση) καὶ ἀρνοῦνται νὰ διαφοροποιοῦν – ἀλλοιώνουν τὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, προκειμένου νὰ τὰ ἔχουν καλὰ μὲ τοὺς ἄρχοντες ἢ τὸ σαρκικὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου τούτου, μόνο αὐτοὶ ἀξιώνονται νὰ ἀπολαύσουν τὸ ἔλεος καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ.

Ἄγαπητέ π. Κωνσταντῖνε,

Σήμερα ἀξιώνεσαι τοῦ πρώτου βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης, αὐτοῦ τοῦ διακόνου. Εἰδικὰ στὸν χώρο τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ λέξις διάκονος πρέπει νὰ ἠχεῖ πολὺ διαφορετικὰ στὰ αὐτιά μας, μετὰ τὴ ρήση τοῦ Κυρίου μας: «καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντί πολλῶν». Ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μᾶς περιγράφει τὴ δική του ἀποστολὴ ὡς διακονία, ποὺ φτάνει μέχρι τὴν ἔσχατη θυσία τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ ὅταν οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου, τοῦ ζήτησαν μεγαλεῖα, ὁ Κύριος τοὺς ὑπέδειξε: «οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὅς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος, καὶ ὅς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δούλος». Ἄρα ὁ χώρος τῆς διακονίας στὸν ὁποῖο εἰσέρχεσαι π. Κωνσταντῖνε, εἶναι καὶ ἔτσι πρέπει νὰ τὸ νιώθεις, μιὰ εὐκαιρία νὰ προσεγγίσεις βιωματικὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὸ παράδειγμά του, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια του: «ἐὰν ἐμοὶ τίς διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ ὅπου εἶμι ἐγὼ ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται».

Πρὸ ὀλίγου, στὴν εὐχὴ ποὺ ἀπευθύνουμε πρὸς τὸν Θεὸ στα πλαίσια τῆς χειροτονίας, ἀφοῦ ἀκριβῶς ἀναφέραμε τὰ παραπάνω λόγια καὶ ἀφοῦ θυμηθῆκαμε καὶ τὸν πρῶτο διάκονο τῆς Ἐκκλησίας, τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανο, παρακαλέσαμε τὸν Θεὸ γιὰ σένα: «πλήρωσον πάσης πίστεως, καὶ ἀγάπης, καὶ δυνάμεως, καὶ ἀγιασμοῦ, τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος».

Ἡ πίστη ἐγγυᾶται ὅτι αὐτὸ τὸ ὁποῖο καλεῖσαι νὰ διακονήσεις, δηλαδὴ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ἔχουν τὴν πλήρη ἀποδοχὴ σου ὡς τέτοια. Δὲν θὰ λαμβάνεις μέρος σὲ ἀπλὲς τελετουργίες ἢ συμβολικὰ δρώμενα, ἀλλὰ θὰ ὑπηρετεῖς σὲ πράξεις ποὺ θὰ φέρνουν τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ καὶ θὰ στοχεύουν νὰ μεταφέρουν τοὺς ἐν τῇ γῆ στὸν οὐρανό. Θὰ ἔχεις συνείδηση, ὅτι δίπλα σου τὰ τάγματα τῶν Ἀγγέλων δοξολογοῦν τὸν Θεὸ καὶ ἐξίστανται γιὰ τὴ μεγάλη του συγκατάβαση, νὰ καταδέχεται νὰ ἱερουργεῖται καὶ νὰ ἐσθίεται ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἁμαρτωλούς.

Ἡ ἀγάπη (τὸ δεῦτερο ζητούμενο τῆς εὐχῆς) εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖο θὰ σὲ βοηθήσει νὰ καταλάβεις καὶ νὰ μιμηθεῖς τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου, τὰ ὁποῖα διαβάσαμε στὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα. Στὴν Ἐκκλησία μας καὶ σήμερα μπορεῖ κάποιος νὰ συνταχθεῖ μὲ αὐτοὺς ποὺ «θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται». Μπορεῖ νὰ ἐπιδιώξει νὰ ἔχει τὸ κεφάλι του ἡσυχο, ἀκόμα καὶ νὰ ἀπολαμβάνει τιμῶν καὶ ἐπαίνων, διότι ἔκανε τὶς ἀπαραίτητες προσαρμογὲς τοῦ Εὐαγγελίου στὶς ἐπιθυμίες καὶ στὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων. Ἀντίθετα ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ χρειάζεται στίγματα, σημάδια ἀπὸ ἀγῶνες, ἐσωτερικὲς πληγὲς ἀπὸ συκοφαντίες καὶ κατηγορίες, ὑπομονὴ καὶ καρτερία στὶς ἀδι-

κίες, άνεκτικότητα καὶ συγχωρητικότητα στοὺς χλευασμοὺς καὶ στὶς εἰρωνεῖες. Τὸ τί θὰ διαλέξεις εἶναι ἀπόλυτα συνυφασμένο μὲ τὸ πόση γνήσια ἀγάπη ἔχεις γιὰ τὸν σταυρωθέντα Χριστό μας καὶ πόσο ἀγαπᾶς τοὺς ἀδελφούς σου, γιὰ τοὺς ὁποίους σταυρώθηκε ὁ Χριστός. Χωρὶς αὐτὴ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν Χριστό καὶ τοὺς ἀδελφούς σου, ἡ θεουργὸς χάρη πού σήμερα σὲ ἀλλοιώνει, θὰ ξεφτίσει σὲ ἓνα προσωρινὸ ἐνθουσιασμό, πού θὰ ἐκλείψει σταδιακὰ κάτω ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς συνήθειας. Κάτι πού ἀπευχόμεθα ἔντονα, ἀλλὰ πού δυστυχῶς συμβαίνει συχνά, ὅταν δὲν μελετοῦμε καὶ δὲν ἐντρυφοῦμε στὰ λόγια τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν ἀγίων Πατέρων, πού μᾶς ὑπενθυμίζουν τὸ πόσο μεγάλο καὶ δυσθεώρητο εἶναι τὸ ἔργο τῆς διακονίας τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων.

Τρίτο ζητούμενο, ἡ δύναμη. Αἰτούμεθα παρὰ τοῦ ἀγίου Θεοῦ νὰ σὲ ἐνδυναμώσει. Τὸ ἔργο τὸ ὁποῖο ἀναλαμβάνεις εἶναι τόσο μεγάλης σημασίας γιὰ τὸν κόσμο καὶ τὸν κάθε ἄνθρωπο προσωπικά, πού σίγουρα συγκεντρώνει ὅλα τὰ βέλη τῶν ἐναντίων δυνάμεων τοῦ κοσμοκράτορος τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἡ μόνη ἐλπίδα νὰ ἀνταποκριθοῦμε θεάρεστα εἶναι νὰ μᾶς ἐνδυναμώσει καὶ νὰ μᾶς καθοδηγήσει ἡ ἄπειρος σοφία καὶ δύναμη τοῦ Θεοῦ. Χρειαζόμαστε καὶ δύναμη νὰ ἀντέξουμε ἀλλὰ καὶ σύνεση, γιὰ νὰ ξέρουμε πῶς καὶ πού νὰ κατευθύνουμε τὴν προσπάθειά μας, τὴν ὁποία πολλές φορές ὁ διάβολος, εἰδικὰ ὅταν δὲν ὑπάρχει ταπείνωση, τὴν ἐκμεταλλεύεται γιὰ τοὺς δικούς του σκοπούς.

Τέλος, π. Κωνσταντίνε, εὐχόμαστε ὑπὲρ τοῦ ἀγιασμοῦ σου. Ὁ ἀγιασμός, ἡ ἀγιότητα εἶναι μιὰ δυναμικὴ ἐν ἐξελίξει κατάσταση, ἡ ὁποία θὰ διαβεβαιώνει καὶ θὰ ἐπισφραγίζει ὅλα ὅσα θὰ κάνεις καὶ θὰ λέγεις καὶ θὰ προσφέρεις ὡς διά-

κονος καὶ ἀργότερα, σὺν Θεῷ, ὡς ἱερέας. Ὁ προσωπικός σου ἀγῶνας, ἡ δική σου προσπάθεια, ἡ δική σου θυσία, ὡς διακόνου τῆς Ἐκκλησίας θὰ ἐνωθεῖ μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ ποὺ σοῦ παρέχεται σήμερα ὡς δωρεά, καὶ θὰ καρποφορήσουν μέσα σου τὰ σημάδια τοῦ προσωπικοῦ ἀγιασμοῦ. Αὐτὰ τὰ σημάδια εἶναι ποὺ ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς στὶς Πράξεις γιὰ τὸν διάκονο Στέφανο: «καὶ ἐξελέξαντο Στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ Πνεύματος Ἁγίου». Καὶ εἶναι αὐτὰ τὰ σημάδια τῆς ἀγιότητος, ποὺ τὸν ἔκαναν ἱκανὸ νὰ μιλάει μὲ τρόπο, ὥστε οἱ πολέμιοι τῆς Ἐκκλησίας: «οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει». Δὲν ἦταν μόνο ἡ σοφία τῶν λόγων τοῦ Στεφάνου, ἀλλὰ τὸ ὅτι τὰ λόγια του ἐμπνέονταν καὶ ἐξέπεμπαν τὴ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ εὐχὴ τελειώνει: «πλήρωσον πάσης πίστεως, καὶ ἀγάπης, καὶ δυνάμεως, καὶ ἀγιασμοῦ, τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ σου Πνεύματος». Ἐπιθυμοῦμε, ὅσα αἰτηθήκαμε γιὰ σένα νὰ εἶναι καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διότι καὶ ἡ πίστη καὶ ἡ ἀγάπη καὶ ἡ δύναμη μποροῦν νὰ ὑπάρξουν καὶ ὡς ζητούμενα καὶ ἀρετὲς τοῦ κοσμικοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ τότε ἀποκτοῦν τελείως διαφορετικὸ περιεχόμενο καὶ μᾶλλον ἐμποδίζουν τὴν ἱερατικὴ σου ἀποστολή, παρὰ νὰ τὴν κοσμοῦν. Καθότι ὁ πατέρας τοῦ ψεύδους διάβολος, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένη, ἀνεκάθεν ἐφευρίσκει τρόπους, ἀντὶ νὰ ἀκυρώνει ἄμεσα καὶ νὰ ἀρνεῖται εὐθέως τὶς εὐαγγελικὲς ἐντολὲς καὶ ἀρετὲς, ἀλλοιώνει ἔντεχνα τὸ περιεχόμενό τους καὶ τὶς παρουσιάζει ὡς δῆθεν σύγχρονες καὶ μὲ πιὸ ἐκλεπτυσμένες μορφές, μὲ καταστροφικὰ φυσικὰ ἀποτελέσματα σὲ ὅσους τὶς υἰοθετοῦν.

Εὐχομαι, π. Κωνσταντίνε, ὁ φιλόνησπος Θεὸς ποῦ σε ἀξίωσε σήμερα τέτοιας μεγάλης τιμῆς, διὰ πρεσβειῶν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, νὰ σοῦ παρέχει διαρκῶς καὶ ἀκατάπαυστα τὰ ὅσα αἰτηθήκαμε γιὰ σένα, ὥστε καὶ σὺ διαρκῶς καὶ ἀκαταπαύστως νὰ τὸν ὑπηρετεῖς γνήσια καὶ φιλότιμα. Κλείνουμε μὲ τὰ λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «ἐδραῖος γενοῦ, ἀμετακίνητος, περισσεύων ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε, εἰδῶς ὅτι ὁ κόπος σου οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ».

Γραφικές Τέχνες «ΜΕΛΙΣΣΑ»

570 21 ΑΣΠΡΟΒΑΛΤΑ

Τηλ.: +30 23970 23313, Fax: +30 23970 21754

E-mail: melissa@melissaprint.com

Site: melissa@melissaprint.com

